

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง "การเปรียบเทียบลักษณะนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จำแนกตามสาขาวิชา" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบลักษณะนักศึกษาด้านการแสวงหาความรู้ ด้านความคิดวิเคราะห์สร้างสรรค์ ด้านอารมณ์ ด้านสังคม ด้านศิลปวัฒนธรรมชนบประเพณี ด้านศาสนา และด้านความมั่นใจในตัวเอง และรู้จักตนเอง .

วิธีดำเนินการวิจัย

ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาชั้นปีสุดท้ายของหลักสูตรปริญญาตรี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ที่กำลังศึกษาอยู่ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2530 ทั้ง 8 คณะ จำนวนร้อยละ 40 เมื่อรวมจำนวนกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาคณะต่าง ๆ ตามสาขาวิชา จึงมีจำนวนร้อยละ 40 ในแต่ละสาขาวิชาด้วย มีจำนวนนักศึกษาทั้งหมด 446 คน เก็บแบบสอบถามคืนมาได้ 427 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 95.74

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามซึ่งแบ่งเป็น 3 ตอน

- ตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานภาพ และข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบ เป็นการถามข้อเท็จจริงเรื่อง เพศ ศาสนา อายุ ภูมิลำเนา คณะ ประเภทวิชาที่ศึกษา ผลการเรียน สายการศึกษาก่อนเข้ามหาวิทยาลัย สถานการสมรสบิดา มารดา อาชีพบิดา มารดา รายได้ ที่พักขณะศึกษา ความคาดหวังในอนาคต และการทำงานพิเศษการศึกษา
- ตอนที่ 2 เกี่ยวกับลักษณะหรือพฤติกรรมของนักศึกษาที่ปฏิบัติอยู่ในการแสวงหาความรู้ ด้านความคิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ ด้านอารมณ์ ด้านสังคม ด้านศิลปวัฒนธรรมชนบประเพณี ด้านศาสนา และด้านความมั่นใจในตัวเองและรู้จักตนเอง ซึ่งเป็นคุณลักษณะของนิสิตนักศึกษา โดยสร้างเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าแบบ ลิกเคอร์ต (Likert) ซึ่งแบ่งค่าเป็น 5 ช่วง และให้ผู้ตอบเลือกช่วงใดช่วงหนึ่ง มีทั้งหมด 56 ข้อ
- ตอนที่ 3 เกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ตอบในเรื่องดังนี้
 - 3.1 การประเมินคุณลักษณะทั้ง 7 ด้าน ที่นักศึกษาทั่วไปควรจะมี โดยให้จัดอันดับลักษณะที่สำคัญของนักศึกษา และผู้ตอบเองมีคุณลักษณะดังกล่าวมากน้อยในด้านใด โดยให้ตอบได้ 1-3 อันดับ

- 3.2 ประเมินการเปลี่ยนแปลงลักษณะทั้ง 7 ด้านว่าเมื่อได้ศึกษาในมหาวิทยาลัยแห่งนี้ แล้วผู้ตอบมีลักษณะหรือพฤติกรรมด้านใดเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ไม่เปลี่ยนแปลง หรือตกต่ำลง โดยมีคำตอบให้เลือกเป็นมาตราส่วนประมาณค่าแบบลิเคอร์ท (Likert)
- 3.3 ประเมินปัจจัยที่ทำให้ผู้ตอบเกิดการเปลี่ยนแปลงลักษณะ หรือพฤติกรรมไปจากเดิม โดยให้เลือกปัจจัยทุกปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผู้ตอบ

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์จากเจ้าหน้าที่กองกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ทั้งสองวิทยาเขต และผู้แทนชั้นปี คณะต่าง ๆ ที่ช่วยในเรื่องการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมทั้งตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลและการหาค่าสถิติต่าง ๆ ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for Social Science) ของงานวิจัยสถาบัน กองแผนงาน มหาวิทยาลัยมหิดล เพื่อการวิเคราะห์และเสนอผลการวิจัย ดังนี้

1. ข้อมูล ซึ่งเกี่ยวกับสถานการณ์ของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ด้วยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ
2. ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะหรือพฤติกรรมของนักศึกษาที่ปฏิบัติอยู่ด้านการแสวงหาความรู้ ด้านความคิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ ด้านอารมณ์ ด้านสังคม ด้านศิลปวัฒนธรรมชนบประเพณี ด้านศาสนา และด้านความมั่นใจในตนเองและรู้จักตนเอง วิเคราะห์ด้วยการหาค่าเฉลี่ยหรือมัธยฐานเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าความแปรปรวนทางเดียว เมื่อพบความแตกต่างในลักษณะด้านใดใน 7 ด้าน และในพฤติกรรมย่อยใดก็ได้ทดสอบที่ละคู่โดยวิธีทดสอบของเชฟเฟ (Scheffé's Method)
3. ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ตอบในเรื่องลักษณะที่สำคัญของนักศึกษา ลักษณะที่ตนเองมีมากและมีน้อย รวมทั้งมีการเปลี่ยนแปลง ลักษณะด้านใดบ้าง ดีขึ้นหรือตกต่ำลงอย่างไร และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงนั้น ใช้การวิเคราะห์ด้วยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ ขอเสนอตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพและข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบ

ตอนที่ 2

1. ลักษณะหรือพฤติกรรมที่นักศึกษาปฏิบัติในด้านการแสวงหาความรู้ ด้านความคิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ ด้านอารมณ์ ด้านสังคม ด้านศิลปวัฒนธรรมชนบประเพณี ด้านศาสนา และด้านความมั่นใจในตนเองและรู้จักตนเอง จำแนกตามสาขาวิชา

2. ความคิดเห็นในการประเมิน

2.1 ลักษณะด้านต่าง ๆ ทั้ง 7 ด้านว่าลักษณะด้านใดมีความสำคัญอันดับใด และผู้ตอบมีลักษณะด้านใดมากและน้อย จำแนกตามสาขาวิชา

2.2 การเปลี่ยนแปลงลักษณะหรือพฤติกรรมในด้านต่าง ๆ ทั้ง 7 ด้าน หลังจากศึกษาในมหาวิทยาลัย จำแนกตามสาขาวิชา

2.3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงลักษณะและพฤติกรรมของนักศึกษา จำแนกตามสาขาวิชา

ตอนที่ 3 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของลักษณะหรือพฤติกรรมของนักศึกษาทั้ง 4 สาขาวิชา

ตอนที่ 1 ผลการวิจัยสถานภาพและข้อมูลส่วนตัวของนักศึกษา

1. เพศ ผู้ตอบเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิงเล็กน้อย (ร้อยละ 51.5 และ 48.5) เนื่องจากนักศึกษาศาสาวิชาวิทยาศาสตร์กายภาพ เป็นกลุ่มเดียวที่มีเพศชายมากกว่าเพศหญิงถึง 4 เท่า แม้ว่านักศึกษากลุ่มอื่นมีเพศหญิงมากกว่าเพศชายก็ตาม

2. อายุ ผู้ตอบมีอายุระหว่าง 21-23 ปี โดยมีอายุ 22 ปีมากที่สุด (ร้อยละ 43.7) รองลงมาคือ 21 ปี (ร้อยละ 32.7)

3. ศาสนา ผู้ตอบนับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 90.2 และร้อยละ 7.2 นับถือศาสนาอิสลาม

4. ภูมิลำเนา ผู้ตอบเกือบครึ่งหนึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ภาคใต้ (ร้อยละ 48) รองลงมาคือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และกรุงเทพฯ (ร้อยละ 21 และ 15.2 ตามลำดับ) ผู้เรียนสาขาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ มีภูมิลำเนาอยู่ภาคใต้มากกว่าสาขาอื่น

5. ที่พัก ผู้ตอบพักหอพักมหาวิทยาลัยเป็นส่วนใหญ่ (ร้อยละ 80.2) รองลงมาคือพักกับบิดามารดา และหอพักเอกชน (ร้อยละ 9.6 และ 6.1 ตามลำดับ)

6. ระยะเวลาที่ได้ศึกษาในมหาวิทยาลัย ผู้ตอบส่วนใหญ่ (ร้อยละ 89.7) กำลังศึกษา เป็นปีที่ 4 อีกร้อยละ 17.5 กำลังศึกษาเป็นปีที่ 5

7. ผลการศึกษา ผู้ตอบมีผลการเรียนโดยเฉลี่ยระหว่าง 2.50-2.99 มากที่สุด (ร้อยละ 43.1) รองลงมาคือ มีผลการเรียนเฉลี่ยต่ำกว่า 2.50 และระหว่าง 3.00-3.49 (ร้อยละ 37.1 และ 15.4 ตามลำดับ)

8. สายการศึกษาก่อนเข้ามหาวิทยาลัย ผู้ตอบส่วนใหญ่ (ร้อยละ 64.1) สำเร็จการ ศึกษาสายวิทย์-คณิต ส่วนสายศิลป์-ภาษา และศิลป์-คำนวณ มีร้อยละ 18.2 และ 16.6 ตามลำดับ นักศึกษาสายมนุษยศาสตร์ สำเร็จการศึกษาจากสายศิลป์-ภาษา ประมาณ 3 ใน 5 (ร้อยละ 60.9)

9. เป้าหมายเมื่อสำเร็จการศึกษา ผู้ตอบ 2 ใน 3 (ร้อยละ 66.2) มีเป้าหมายหา งานทำทันทีเมื่อจบการศึกษา อีกร้อยละ 22.6 ต้องการศึกษาต่อ โดยนักศึกษาสายวิทยาศาสตร์ ชีวภาพ มีเป้าหมายหางานทำมากกว่ากลุ่มอื่นส่วนสายมนุษยศาสตร์ต้องการศึกษาต่อมากกว่ากลุ่มอื่น

10. การทำงานพิเศษขณะศึกษาในมหาวิทยาลัย ผู้ตอบไม่เคยทำงานพิเศษมีมากกว่าผู้ที่ เคยทำงานพิเศษเล็กน้อย (ร้อยละ 53.6 และ 45.9 ตามลำดับ) โดยนักศึกษาสายวิทยาศาสตร์ ชีวภาพไม่เคยทำงานพิเศษมากกว่ากลุ่มอื่น ขณะที่สายวิทยาศาสตร์กายภาพมีผู้เคยทำงานพิเศษ มากกว่ากลุ่มอื่น ส่วนสาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มีผู้เคยทำงานพิเศษ และไม่เคยทำงาน พิเศษ ในอัตราใกล้เคียงกันคือ 4:5

11. ประเภทของงานพิเศษที่ทำ ผู้ตอบที่เคยทำงานส่วนใหญ่ทำงานที่ไม่เกี่ยวกับอาชีพที่ ศึกษา (ร้อยละ 34) ที่ทำงานเกี่ยวกับอาชีพที่ศึกษาบ้าง และทำงานเกี่ยวข้องกับอาชีพที่ศึกษาโดย ตรงมีร้อยละ 21.8 และ 15.2 ตามลำดับ โดยนักศึกษาสายวิทยาศาสตร์กายภาพทำงานที่ไม่ เกี่ยวข้องกับอาชีพที่ศึกษามากกว่ากลุ่มอื่น (ร้อยละ 45.8) และสายมนุษยศาสตร์ทำงานเกี่ยวกับ อาชีพที่ศึกษามากที่สุด (ร้อยละ 33.3)

12. เหตุผลที่ทำงานพิเศษ ผู้ที่เคยทำงานพิเศษนั้น ทำเพื่อหารายได้เป็นเหตุผลสำคัญ และเป็นเหตุผลประกอบกับเหตุผลอื่น (ร้อยละ 17.0 และ 17.5 ตามลำดับ) ส่วนการทำงาน เพื่อหาประสบการณ์ในอาชีพอื่นและอาชีพที่ศึกษา มีน้อยกว่า คือ ร้อยละ 16.5 และ 14.4 ตาม ลำดับ โดยนักศึกษาสายวิทยาศาสตร์กายภาพและวิทยาศาสตร์ชีวภาพ และสังคมศาสตร์ มีเหตุผล ในการทำงานพิเศษเพื่อหารายได้และเหตุผลอื่นด้วย แต่นักศึกษาสายมนุษยศาสตร์มีผู้ที่ทำงานเพื่อ หาประสบการณ์ในอาชีพอื่นมากกว่าเพื่อหารายได้ (ร้อยละ 23.7 และ 14.3)

13. สถานภาพครอบครัว ผู้ตอบประมาณ 4 ใน 5 (ร้อยละ 81.8) มาจากครอบครัวที่ บิดามารดาอยู่ด้วยกัน ร้อยละ 13 ของผู้ตอบ บิดาหรือมารดาเสียชีวิตแล้ว ที่เสียชีวิตแล้วทั้งบิดา มารดามีร้อยละ .05 ส่วนผู้ที่มีบิดามารดาแยกกันอยู่ ร้อยละ 4.7 นักศึกษาสายวิทยาศาสตร์ กายภาพ มีบิดามารดาเสียชีวิตมากกว่ากลุ่มอื่น

14. รายได้จากครอบครัว ประมาณ 1 ใน 3 ของผู้ตอบมีบิดามารดาซึ่งมีรายได้รวมกัน 8,000 บาทขึ้นไป รองลงมาคือ รายได้บิดามารดา รวมกัน ระหว่าง 6,000-8,000 บาท, 2,000-4,000 บาท และ 4,000-6,000 บาทตามลำดับ (ร้อยละ 22.1, 19.6 และ 17.9 ตามลำดับ) นักศึกษาสาขาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ มีบิดามารดาที่มีรายได้รวม 8,000 บาทขึ้นไปมากกว่ากลุ่มอื่น (ร้อยละ 38.5) รองลงมาคือสาขาสังคมศาสตร์ (ร้อยละ 32.6) ส่วนนักศึกษาที่มีรายได้รวมของบิดามารดาต่ำกว่า 2,000 บาทนั้น ทุกสาขาวิชา มีจำนวนใกล้เคียงกัน คือสาขาวิชาวิทยาศาสตร์กายภาพมีมากที่สุด (ร้อยละ 6.0) รองลงมาคือ สาขาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ (ร้อยละ 4.6)

15. อาชีพหลักของบิดา ผู้ตอบ 1 ใน 3 มาจากครอบครัวที่บิดาประกอบอาชีพส่วนตัว (ร้อยละ 31) รองลงมาคือรับราชการ (ร้อยละ 22.6) และเป็นเกษตรกร (ร้อยละ 17.0) ส่วนที่ทำงานรัฐวิสาหกิจ รับจ้างและลูกจ้างเอกชนมีน้อย (ร้อยละ 5.6, 6.1 และ 4.4 ตามลำดับ) นักศึกษาสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ มีบิดาประกอบธุรกิจส่วนตัวมากกว่ากลุ่มอื่น นักศึกษาสาขาสังคมศาสตร์มีบิดารับราชการมากกว่ากลุ่มอื่น แต่ไม่ได้แตกต่างจากกลุ่มอื่นมากนัก

16. อาชีพหลักของมารดา ผู้ตอบ 1 ใน 3 มีมารดาประกอบธุรกิจส่วนตัว (ร้อยละ 35.9) รองลงมาไม่ประกอบอาชีพ (ร้อยละ 21.2) ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรและรับราชการมีจำนวนร้อยละ 17.9 และ 14.2 ตามลำดับ นอกนั้นทำงานเอกชน รัฐวิสาหกิจ รับจ้างลูกจ้าง ในจำนวนร้อยละ 2.3, 1.9 และ 1.6 ตามลำดับ และไม่มีความแตกต่างระหว่างสาขา

ตอนที่ 2 ผลการวิจัยเกี่ยวกับลักษณะนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ต่างสาขาวิชามีดังนี้

1. ลักษณะการปฏิบัติหรือพฤติกรรมของนักศึกษาทุกสาขาวิชา
2. ความคิดเห็นในการประเมินลักษณะและปัจจัยการเปลี่ยนแปลงลักษณะนักศึกษาทุกสาขาวิชา
 - 2.1 ความสำคัญของลักษณะด้านต่าง ๆ และลักษณะที่นักศึกษามีมากและน้อย
 - 2.2 การเปลี่ยนแปลงลักษณะด้านต่าง ๆ หลังจากศึกษาในมหาวิทยาลัย
 - 2.3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงลักษณะด้านต่าง ๆ

นักศึกษาสาขาสหวิทยาการศึกษาศาสตร์กายภาพ ประกอบด้วยนักศึกษา คณะวิศวกรรมศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ และคณะทรัพยากรธรรมชาติ

1. ลักษณะการปฏิบัติหรือพฤติกรรมของนักศึกษาสาขาสหวิทยาการศึกษาศาสตร์กายภาพมีดังนี้ ลักษณะการปฏิบัติหรือพฤติกรรมที่ปฏิบัติอยู่ในระดับมากเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความคิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ ($\bar{X}=3.7$) รองลงมาคือด้านความมั่นใจในตนเองและรู้จักตนเอง และด้านอารมณ์ ($\bar{X}=3.61$ และ 3.53 ตามลำดับ) และลักษณะหรือพฤติกรรมที่ปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านศิลปวัฒนธรรมชนบประเพณี ($\bar{X}=3.37$) ด้านสังคม ($\bar{X}=3.34$) ด้านการแสวงหาความรู้ ($\bar{X}=2.92$) และด้านศาสนา ($\bar{X}=2.55$)

2. ความคิดเห็นในการประเมินลักษณะและปัจจัยการเปลี่ยนแปลงลักษณะนักศึกษาสหวิทยาการศึกษาศาสตร์กายภาพ

2.1 การจัดลำดับความสำคัญลักษณะด้านต่าง ๆ ของนักศึกษาสหวิทยาการศึกษาศาสตร์กายภาพ สรุปได้คือ กลุ่มผู้เลือกให้ความสำคัญลักษณะด้านการแสวงหาความรู้เป็นอันดับที่หนึ่ง มีมากที่สุด (ร้อยละ 39.1) รองลงมาคือด้านความมั่นใจในตัวเอง และรู้จักตนเอง (ร้อยละ 24.1) อันดับที่สองผู้เลือกด้านความคิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ มีมากที่สุด (ร้อยละ 32.3) รองลงมาคือด้านความมั่นใจในตัวเองและรู้จักตนเอง (ร้อยละ 19.5) อันดับที่สามผู้เลือกด้านสังคมมีมากที่สุด (ร้อยละ 27.1) รองลงมาคือด้านความมั่นใจในตัวเองและรู้จักตนเอง (ร้อยละ 21.8)

สำหรับการจัดลำดับลักษณะที่นักศึกษาสหวิทยาการศึกษาศาสตร์กายภาพมีมากและมีน้อย สรุปได้คือ ลักษณะที่มีมากเป็นอันดับหนึ่งคือ ลักษณะด้านการแสวงหาความรู้ (ร้อยละ 32.2) รองลงมาคือด้านอารมณ์ (ร้อยละ 20.3) ลักษณะที่มีมากเป็นอันดับที่สองคือ ด้านความมั่นใจในตัวเอง และรู้จักตนเอง (ร้อยละ 20.3) รองลงมาคือ ด้านความคิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ (ร้อยละ 19.5) อันดับที่สามคือ ด้านความมั่นใจในตัวเองและรู้จักตนเอง (ร้อยละ 23.6) รองลงมาคือ ด้านความคิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ (ร้อยละ 19.5) ส่วนลักษณะที่มีน้อยเป็นอันดับแรก คือด้านศิลปวัฒนธรรมชนบประเพณี (ร้อยละ 39.1) รองลงมาคือด้านศาสนา (ร้อยละ 27.1)

2. ความคิดเห็นในการประเมินลักษณะและปัจจัยการเปลี่ยนแปลงลักษณะนักศึกษาสาขา วิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ

2.1 การจัดลำดับความสำคัญลักษณะด้านต่าง ๆ ของนักศึกษาสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ
สรุปได้คือ กลุ่มผู้เลือกให้ความสำคัญด้านการแสวงหาความรู้เป็นอันดับหนึ่งมีมากที่สุด (ร้อยละ 29.4)
รองลงมาคือ ด้านความคิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์เท่ากับด้านความมั่นใจในตนเองและรู้จักตนเอง
(ร้อยละ 24.8) อันดับที่สองผู้เลือกด้านความคิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์มีมากที่สุด (ร้อยละ 27.5)
รองลงมาคือด้านความมั่นใจในตนเองและรู้จักตนเอง (ร้อยละ 24.8) อันดับที่สามผู้เลือกด้านอารมณ์
มีมากที่สุด (ร้อยละ 21.1) รองลงมาคือ ด้านสังคมและด้านความมั่นใจในตนเองและรู้จักตนเองมีอัตรา
เท่ากัน (ร้อยละ 17.4)

สำหรับการจัดลำดับลักษณะที่นักศึกษาสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพมีมากและมีน้อย สรุปได้คือ
ลักษณะที่มีมากเป็นอันดับหนึ่ง คือด้านความมั่นใจในตนเองและรู้จักตนเองเป็นอันดับหนึ่ง (ร้อยละ
33.9) รองลงมาคือ ด้านการแสวงหาความรู้ (ร้อยละ 22) ลักษณะที่มีมากเป็นอันดับที่สองคือ
การแสวงหาความรู้ (ร้อยละ 23.9) รองลงมาคือด้านอารมณ์ (ร้อยละ 20.2) อันดับสามคือ
ด้านการแสวงหาความรู้ (ร้อยละ 25.7) รองลงมาคือ ด้านอารมณ์ (ร้อยละ 20.2) ส่วนลักษณะ
ที่มีน้อยเป็นอันดับหนึ่งคือ ด้านศิลปวัฒนธรรมชนบประเพณี (ร้อยละ 34.9) รองลงมาคือด้านศาสนา
(ร้อยละ 21.1) มีน้อยอันดับสองคือ ศิลปวัฒนธรรม (ร้อยละ 28.4) รองลงมาคือด้านศาสนา
(ร้อยละ 22.9)

ซึ่งหากไม่พิจารณาถึงอันดับที่นักศึกษาเลือก แต่ดูจากจำนวนความถี่ที่นักศึกษาเลือกด้าน
ใดมากที่สุดจะพบว่า นักศึกษาสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพเห็นว่าลักษณะที่สำคัญที่สุดคือ ด้านความคิด
วิเคราะห์ สร้างสรรค์ เท่ากับด้านความมั่นใจในตนเองและรู้จักตนเอง (72) รองลงมาคือด้าน
การแสวงหาความรู้ (67) และลักษณะที่นักศึกษาสาขาวิชานี้มีมากที่สุดคือ ด้านการแสวงหาความรู้
(78) รองลงมาคือด้านความมั่นใจในตนเองและนับถือตนเอง (72) ส่วนลักษณะที่มีน้อยที่สุดคือ
ด้านศิลปวัฒนธรรมชนบประเพณี (79) และศาสนา (64)

2.2 การเปลี่ยนแปลงลักษณะด้านต่าง ๆ ของนักศึกษาสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ
หลังจากศึกษาที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สรุปได้คือ ลักษณะที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นมี
5 ด้าน เรียงตามลำดับที่ดีขึ้นคือ ด้านการแสวงหาความรู้เท่ากับด้านความมั่นใจในตนเองและรู้จัก
ตนเอง (ร้อยละ 86.3) รองลงมาคือด้านความคิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ (ร้อยละ 83.5)
ด้านอารมณ์ (ร้อยละ 7.7) และด้านสังคม (ร้อยละ 70.6) ลักษณะที่ไม่เปลี่ยนแปลงมากที่สุด
คือด้านศาสนา (ร้อยละ 77.1) รองลงมาคือด้านศิลปวัฒนธรรมชนบประเพณี (ร้อยละ 67.0)
และนักศึกษาประมาณร้อยละ 16.5 และร้อยละ 10.1 ตอบว่าลักษณะด้านศิลปวัฒนธรรมชนบประเพณี
และศาสนาตามลำดับ ตกต่ำลง

2.3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงลักษณะของนักศึกษาสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ ได้แก่ สาขาวิชาที่เรียน (ร้อยละ 88.1) รองลงมาคือ เพื่อน (ร้อยละ 85.3) และบรรยากาศมหาวิทยาลัย (ร้อยละ 66.1) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อเขาน้อยกว่าสาขาอื่นคือ ห้องสมุด (ร้อยละ 22.1) และภาษาและวัฒนธรรมพื้นบ้าน และการทำงานพิเศษ มีอิทธิพลต่อเขาน้อย (ร้อยละ 8.5 และ 11.9) ซึ่งน้อยกว่าสาขาอื่น (ลักษณะด้านศาสนาของนักศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ระหว่างสาขา)

นักศึกษาสาขาวิชาสังคมศาสตร์ ประกอบด้วยคณะวิทยาการจัดการ คณะศึกษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ และคณะสังคมศาสตร์บางส่วนที่เรียนประเภทวิชาสังคมศาสตร์

1. ลักษณะการปฏิบัติหรือพฤติกรรมของนักศึกษาสาขาวิชาสังคมศาสตร์มีดังนี้

ลักษณะการปฏิบัติหรือพฤติกรรมที่ปฏิบัติอยู่ในระดับมากเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความคิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ ($\bar{X}=3.65$) ด้านความมั่นใจในตนเองและรู้จักตนเอง ($\bar{X}=3.64$) ส่วนลักษณะและพฤติกรรมที่ปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ด้านศิลปวัฒนธรรมชนบประเพณี ($\bar{X}=3.47$) ด้านอารมณ์ ($\bar{X}=3.43$) ด้านสังคม ($\bar{X}=3.33$) ด้านการแสวงหาความรู้ ($\bar{X}=3.02$) และด้านศาสนา ($\bar{X}=2.82$)

2. ความคิดเห็นในการประเมินลักษณะและปัจจัยการเปลี่ยนแปลงลักษณะนักศึกษาสาขาวิชาสังคมศาสตร์

2.1 การจัดลำดับความสำคัญลักษณะด้านต่าง ๆ ของนักศึกษาสาขาวิชาสังคมศาสตร์สรุปได้คือ กลุ่มผู้ให้ความสำคัญลักษณะด้านแสวงหาความรู้เป็นอันดับหนึ่งมีมากที่สุด (ร้อยละ 36.9) รองลงมาคือด้านความมั่นใจในตนเองและรู้จักตนเอง (ร้อยละ 14.9) อันดับสอง ผู้เลือกด้านความคิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ มีมากที่สุด (ร้อยละ 23.4) รองลงมาคือด้านสังคมและความมั่นใจในตนเองและรู้จักตนเองเท่ากัน (ร้อยละ 15.6) อันดับที่สาม ผู้เลือกด้านความมั่นใจในตนเองและรู้จักตนเองมีมากที่สุด (ร้อยละ 22.7) รองลงมาคือด้านสังคม (ร้อยละ 17)

สำหรับการจัดลำดับลักษณะที่นักศึกษาสาขาวิชาสังคมศาสตร์มีมากและมีน้อย สรุปได้คือ ลักษณะที่มีมากเป็นอันดับหนึ่ง คือด้านการแสวงหาความรู้เป็นอันดับหนึ่ง (ร้อยละ 24.8) รองลงมาคือด้านอารมณ์ (ร้อยละ 17.7) อันดับที่สองด้านความมั่นใจในตนเองและรู้จักตนเอง (ร้อยละ 24.1) รองลงมาคือด้านการแสวงหาความรู้ (ร้อยละ 17) อันดับสามด้านความมั่นใจในตนเองและรู้จักตนเอง (ร้อยละ 21.3) รองลงมาคือด้านอารมณ์ (ร้อยละ 15.6) ส่วนลักษณะที่มีน้อยเป็นอันดับหนึ่งคือด้านศาสนา (ร้อยละ 29.1) รองลงมาคือด้านศิลปวัฒนธรรมชนบประเพณี (ร้อยละ 21.3) อันดับที่สองคือด้านศิลปวัฒนธรรมชนบประเพณี (ร้อยละ 19.9) รองลงมาคือด้านศาสนา (ร้อยละ 17.7)

ซึ่งหากไม่พิจารณาถึงอันดับที่นักศึกษาเลือก แต่ดูจากจำนวนความถี่ที่นักศึกษาเลือกด้านใดมากที่สุด พบว่า นักศึกษาสาขาวิชาสังคมศาสตร์เห็นว่าลักษณะที่สำคัญที่สุดคือด้านการแสวงหาความรู้ (89) รองลงมาคือด้านความมั่นใจในตนเองและรู้จักตนเอง (75) และลักษณะที่นักศึกษาสาขาวิชานี้มีมากที่สุดคือด้านความมั่นใจในตนเองและรู้จักตนเอง (85) รองลงมาคือด้านการแสวงหาความรู้ (74) ส่วนลักษณะที่มีน้อยที่สุดคือด้านศาสนา (79) และด้านศิลปวัฒนธรรมชนบประเพณี (72)

2.2 การเปลี่ยนแปลงลักษณะด้านต่าง ๆ ของนักศึกษาสาขาวิชาสังคมศาสตร์ หลังจากศึกษาที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สรุปได้คือ ลักษณะที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นมี 5 ด้านเรียงตามลำดับที่ดีขึ้น คือ ด้านความมั่นใจในตนเองและรู้จักตนเอง (ร้อยละ 87.7) รองลงมาคือด้านการแสวงหาความรู้ (ร้อยละ 86.5) และด้านความคิดวิเคราะห์สร้างสรรค์ (ร้อยละ 84.4) ลักษณะที่ไม่เปลี่ยนแปลงมากที่สุดคือ ด้านศาสนา (ร้อยละ 56) และด้านศิลปวัฒนธรรมชนบประเพณี (ร้อยละ 48.9) และนักศึกษาที่ตอบว่าลักษณะด้านศาสนา และศิลปวัฒนธรรมชนบประเพณีตกต่ำลง (ร้อยละ 14.2 และ 9.9 ตามลำดับ)

2.3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงลักษณะของนักศึกษาสาขาวิชาสังคมศาสตร์ ได้แก่ เพื่อน (ร้อยละ 85.1) รองลงมาคือสาขาวิชาที่เรียน และบรรยากาศมหาวิทยาลัย (ร้อยละ 75.2 และ 71.6) อิทธิพลของสภาพท้องถิ่นมีมากกว่าสาขาอื่น และปัจจัยภาษาและวัฒนธรรมพื้นบ้าน และอาจารย์ที่ปรึกษา มีอิทธิพลต่อเขามากกว่าสาขาวิทยาศาสตร์กายภาพและชีวภาพ แม้จะอิทธิพลอยู่ในระดับน้อยเมื่อเทียบกับปัจจัยอื่น

นักศึกษาสาขาวิชามนุษยศาสตร์ ประกอบด้วยนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ที่เรียนประเภทวิชามนุษยศาสตร์ ได้แก่ ภาษา วรรณคดี ศิลปะ ศาสนศึกษา

1. ลักษณะการปฏิบัติหรือพฤติกรรมของนักศึกษาสาขาวิชามนุษยศาสตร์ มีดังนี้

ลักษณะการปฏิบัติหรือพฤติกรรมที่ปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับ ได้แก่ ด้านศิลปวัฒนธรรมชนบประเพณี ($\bar{X}=3.65$) ด้านความคิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ และด้านความมั่นใจในตนเองและรู้จักตนเองเท่ากัน ($\bar{X}=3.53$) ส่วนลักษณะหรือพฤติกรรมที่ปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านอารมณ์ ($\bar{X}=3.35$) ด้านสังคม ($\bar{X}=3.18$) ด้านศาสนา ($\bar{X}=3.16$) ด้านการแสวงหาความรู้ ($\bar{X}=3.08$)

2. ความคิดเห็นในการประเมินผลลักษณะและปัจจัยการเปลี่ยนแปลงลักษณะนักศึกษาสาขาวิชามนุษยศาสตร์

2.1 การจัดลำดับความสำคัญลักษณะด้านต่าง ๆ ของนักศึกษาสาขาวิชามนุษยศาสตร์สรุปได้คือ กลุ่มผู้ให้ความสำคัญลักษณะด้านการแสวงหาความรู้เป็นอันดับหนึ่ง มีมากที่สุด (ร้อยละ 43.5) รองลงมาคือด้านความคิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ (ร้อยละ 13) อันดับสอง ผู้เลือกด้านความมั่นใจในตนเองและรู้จักตนเองมากที่สุด (ร้อยละ 17.4) รองลงมาคือด้านสังคมและด้านศิลปวัฒนธรรมประเพณีเท่ากัน (ร้อยละ 13) อันดับสาม ผู้เลือกด้านสังคมมากที่สุด (ร้อยละ 26.1) รองลงมาคือด้านอารมณ์ (ร้อยละ 10.9)

สำหรับการจัดลำดับลักษณะที่นักศึกษาสาขาวิชามนุษยศาสตร์มีมากและมีน้อย สรุปได้คือ ลักษณะที่มีมากเป็นอันดับหนึ่งคือลักษณะด้านการแสวงหาความรู้ (ร้อยละ 28.3) รองลงมาคือด้านอารมณ์ (ร้อยละ 21.7) อันดับที่สองผู้เลือกด้านความมั่นใจในตนเองและรู้จักตนเองมีมากที่สุด ร้อยละ 26.1 รองลงมาคือด้านสังคม (ร้อยละ 17.4) อันดับที่สามคือ ผู้เลือกด้านอารมณ์และความมั่นใจในตนเองและรู้จักตนเอง (ร้อยละ 10.9 เท่ากัน) รองลงมาคือด้านศาสนา (ร้อยละ 10.9) ส่วนลักษณะที่มีน้อยเป็นอันดับแรกคือด้านการแสวงหาความรู้เท่ากับด้านศาสนา (ร้อยละ 17.4) รองลงมาคือ ด้านศิลปวัฒนธรรมชนบประเพณี (ร้อยละ 15.2) อันดับที่สองคือด้านความคิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ เท่ากับด้านศิลปวัฒนธรรมชนบประเพณี (ร้อยละ 17.4)

ซึ่งหากไม่พิจารณาถึงอันดับที่นักศึกษาเลือก แต่ดูจากจำนวนความถี่ที่นักศึกษาเลือกด้านใดมากที่สุด พบว่า นักศึกษาสาขาวิชามนุษยศาสตร์เห็นว่า ลักษณะที่สำคัญที่สุดคือด้านการแสวงหาความรู้ (27) รองลงมาคือด้านสังคม (20) และลักษณะที่นักศึกษาสาขาวิชานี้มีมากที่สุด คือ ด้านความมั่นใจในตนเองและรู้จักตนเอง (21) รองลงมาคือด้านการแสวงหาความรู้ (20) และด้านอารมณ์ (19) ส่วนลักษณะที่มีน้อยที่สุด คือด้านศาสนา (18) และด้านศิลปวัฒนธรรมชนบประเพณี (16) และด้านความคิดวิเคราะห์สร้างสรรค์ และด้านอารมณ์เท่ากัน (14)

2.2 การเปลี่ยนแปลงลักษณะด้านต่าง ๆ ของนักศึกษาสาขามนุษยศาสตร์ หลังจากศึกษาที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สรุปได้คือ ลักษณะที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นมี 5 ด้านเรียงตามลำดับจำนวนผู้ที่ดีขึ้น คือด้านการแสวงหาความรู้ (ร้อยละ 89.1) รองลงมาคือ ด้านความมั่นใจในตนเองและรู้จักตนเอง (ร้อยละ 82.6) ด้านความคิดวิเคราะห์สร้างสรรค์ (ร้อยละ 77.4) ด้านสังคม (ร้อยละ 76.1) และด้านอารมณ์ (ร้อยละ 71.8) ลักษณะที่ไม่เปลี่ยนแปลงมากที่สุดคือ ด้านศิลปวัฒนธรรมชนบประเพณีเท่ากับด้านศาสนา (ร้อยละ 50) และนักศึกษาร้อยละ 8.7 ตอบว่าลักษณะด้านศาสนา และศิลปวัฒนธรรมตกต่ำลงเท่า ๆ กัน

2.3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงลักษณะของนักศึกษาสาขาวิชามนุษยศาสตร์ ได้แก่ เพื่อน (ร้อยละ 82.6) รองลงมาคือ สาขาวิชาที่เรียน (ร้อยละ 80.4) และบรรยากาศมหาวิทยาลัย (ร้อยละ 60.9) ซึ่งน้อยกว่ากลุ่มอื่น และเท่ากับปัจจัยรุ่นพี่รุ่นน้อง ซึ่งมีอิทธิพลต่อสาขาที่มากกว่าสาขาอื่น ส่วนอาจารย์ที่ปรึกษาและภาควิชาวัฒนธรรมพื้นฐานมีอิทธิพลต่อสาขานี้มากกว่าสาขาอื่น

จากผลการวิจัยที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่า นักศึกษาทั้ง 4 สาขาวิชา คือสาขา วิทยาศาสตร์กายภาพ วิทยาศาสตร์ชีวภาพ สังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ มีลักษณะและพฤติกรรมที่ปฏิบัติด้านความมั่นใจในตนเองและรู้จักตนเองสูงที่สุด ($\bar{X}=3.63$) ใกล้เคียงกับลักษณะและพฤติกรรมด้านความคิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ ($\bar{X}=3.62$) รองลงมาคือด้านอารมณ์ ($\bar{X}=3.48$) ด้านศิลปวัฒนธรรมชนบประเพณี ($\bar{X}=3.44$) ด้านสังคม ($\bar{X}=3.33$) ด้านการแสวงหาความรู้ ($\bar{X}=3.00$) และลำดับสุดท้ายคือด้านศาสนา ($\bar{X}=2.74$)

ส่วนในความเห็นของนักศึกษาในการจัดลำดับความสำคัญของลักษณะที่นักศึกษาควรมี นั้น นักศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่าลักษณะที่สำคัญสำหรับนักศึกษา คือด้านการแสวงหาความรู้ ด้านความมั่นใจในตนเองและรู้จักตนเอง และด้านความคิดวิเคราะห์สร้างสรรค์ สำหรับลักษณะที่นักศึกษาคิดว่าตนเองมีมาก ส่วนใหญ่เป็นด้านที่สอดคล้องกับที่เห็นว่าสำคัญ คือนักศึกษาเห็นว่าตนเองมีลักษณะด้านความมั่นใจในตนเองและรู้จักตนเองมากที่สุด รองลงมาคือด้านการแสวงหาความรู้ และด้านอารมณ์ ส่วนลักษณะด้านความคิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์นั้น แม้ว่าจะคิดว่าสำคัญแต่นักศึกษาก็ก็นำตนเองมีลักษณะด้านนี้ไม่มากนัก ส่วนลักษณะด้านที่นักศึกษามีน้อยส่วนใหญ่ตอบว่าด้านศิลปวัฒนธรรมชนบประเพณี และด้านศาสนา

สำหรับลักษณะด้านที่เปลี่ยนแปลงไปหลังจากศึกษาในมหาวิทยาลัย ส่วนใหญ่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น รวม 5 ด้าน เรียงตามลำดับคือ ด้านการแสวงหาความรู้ (ร้อยละ 85.5) ด้านความมั่นใจในตนเองและรู้จักตนเอง (ร้อยละ 84.2) ด้านความคิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ (ร้อยละ 83.2) ด้านสังคม (ร้อยละ 75.7) ด้านอารมณ์ (ร้อยละ 74.6) ด้านที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด คือด้านศาสนา (ร้อยละ 62) รองลงมาคือ ด้านศิลปวัฒนธรรมชนบประเพณี (ร้อยละ 55.5) และร้อยละ 15.6 ลักษณะด้านศิลปวัฒนธรรมประเพณีตกต่ำลง และร้อยละ 15.2 ตกต่ำลงด้านศาสนา

ปัจจัยที่ทำให้นักศึกษาเปลี่ยนแปลงไปคือ ส่วนใหญ่คือเพื่อน รองลงมาคือสาขาวิชาที่เรียน และบรรยากาศมหาวิทยาลัย

ตอนที่ 3 ผลการวิจัยเกี่ยวกับความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยของลักษณะหรือพฤติกรรมของนักศึกษา ทั้ง 4 สาขาวิชา

ก) ลักษณะและพฤติกรรมด้านการแสวงหาความรู้ ด้านความคิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ ด้านอารมณ์ ด้านสังคม ด้านศิลปวัฒนธรรมประเพณี ด้านศาสนา ด้านความมั่นใจในตนเองและรู้จักตนเอง พบว่า

1. ลักษณะด้านการแสวงหาความรู้ ด้านอารมณ์ ด้านสังคม ด้านความมั่นใจในตนเองและรู้จักตนเอง แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ ระหว่างต่างสาขาวิชา

2. ลักษณะด้านความคิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ ของนักศึกษาทั้ง 4 สาขาวิชาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และเมื่อทดสอบทีละคู่ พบว่านักศึกษาสาขารัฐศาสตร์กายภาพ มีลักษณะด้านความคิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์สูงกว่านักศึกษาสาขารัฐศาสตร์ชีวภาพที่ระดับ 0.05 ส่วนสาขาอื่นไม่แตกต่างกัน

3. ลักษณะด้านศิลปวัฒนธรรมชนบประเพณีของนักศึกษาทั้ง 4 สาขาวิชาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 เมื่อทดสอบทีละคู่ พบว่านักศึกษาสาขารัฐศาสตร์มีลักษณะด้านศิลปวัฒนธรรมชนบประเพณีสูงกว่านักศึกษาสาขารัฐศาสตร์กายภาพที่ระดับ .05 ส่วนสาขาอื่นไม่แตกต่างกัน

4. ลักษณะด้านศาสนาของนักศึกษาทั้ง 4 สาขาวิชาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 เมื่อทดสอบทีละคู่ พบว่าที่ระดับ .05 พบว่านักศึกษาสาขารัฐศาสตร์ มีลักษณะด้านศาสนาสูงกว่านักศึกษาสาขารัฐศาสตร์กายภาพ นักศึกษาสาขามนุษยศาสตร์มีลักษณะด้านศาสนาสูงกว่านักศึกษาสาขารัฐศาสตร์กายภาพ นักศึกษาสาขามนุษยศาสตร์ มีลักษณะด้านศาสนาสูงกว่านักศึกษาสาขารัฐศาสตร์ชีวภาพ

ข) ลักษณะและพฤติกรรมย่อยที่พบความแตกต่างระหว่างสาขาวิชาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีดังนี้

ด้านการแสวงหาความรู้ พฤติกรรมย่อยที่พบความแตกต่างระหว่างสาขาวิชา ได้แก่ สาขารัฐศาสตร์ชีวภาพ มีพฤติกรรมการเรียนอย่างมีจุดมุ่งหมายมากกว่าสาขารัฐศาสตร์สาขารัฐศาสตร์ชีวภาพและสาขามนุษยศาสตร์ มีพฤติกรรมการเข้าชั้นเรียนเป็นประจำมากกว่าสาขารัฐศาสตร์กายภาพ สาขารัฐศาสตร์และสาขามนุษยศาสตร์ มีพฤติกรรมการศึกษาในห้องสมุดเป็นประจำมากกว่าสาขารัฐศาสตร์กายภาพ สาขารัฐศาสตร์ มีพฤติกรรมการซักถามอาจารย์ท้ายชั่วโมงเมื่อไม่เข้าใจบทเรียนมากกว่าสาขารัฐศาสตร์กายภาพ สาขารัฐศาสตร์ มีพฤติกรรมการเข้าร่วมในการฟังอภิปรายบรรยายทางวิชาการมากกว่าสาขารัฐศาสตร์กายภาพและสาขารัฐศาสตร์ชีวภาพ

ด้านความคิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ พฤติกรรมย่อยที่พบความแตกต่างระหว่างสาขาวิชา ได้แก่ สาขารัฐศาสตร์ มีพฤติกรรมการเปลี่ยนใจเมื่อเห็นว่าความคิดใหม่ดีกว่าเก่ามากกว่าสาขามนุษยศาสตร์ สาขารัฐศาสตร์กายภาพ มีพฤติกรรมการมีความสามารถทำข้อสอบประเภทที่ต้องคิดวิเคราะห์ได้ดีกว่าสาขารัฐศาสตร์ชีวภาพและสาขามนุษยศาสตร์

สาขาวิทยาศาสตร์กายภาพ มีพฤติกรรมผลการพูดแลกเปลี่ยนทัศนะในเชิงวิเคราะห์กับผู้อื่นมากกว่าสาขาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ

ด้านอารมณ์ พฤติกรรมย่อยที่พบความแตกต่างระหว่างสาขาวิชา ได้แก่

สาขาวิทยาศาสตร์กายภาพ มีพฤติกรรมการไม่ผูกใจเจ็บแค้นใครนานสูงกว่าสาขาสังคมศาสตร์และสาขามนุษยศาสตร์

สาขาวิทยาศาสตร์ชีวภาพมีพฤติกรรมไม่โกรธใครง่ายและมีอารมณ์มั่นคงสูงกว่าสาขามนุษยศาสตร์

ด้านสังคม พฤติกรรมย่อยที่พบความแตกต่างระหว่างสาขาวิชา ได้แก่

สาขาวิทยาศาสตร์กายภาพ มีพฤติกรรมการไม่คุยกันเสียงดังขณะอยู่ในห้องสมุดมากกว่าสาขาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ และสาขามนุษยศาสตร์

สาขาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ มีพฤติกรรมไม่สวมรองเท้าแตะมาหาวิทยาลัยมากกว่าสาขาสังคมศาสตร์และสาขามนุษยศาสตร์

สาขาวิทยาศาสตร์กายภาพ มีพฤติกรรมการติดตามความเคลื่อนไหวทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมเป็นประจำมากกว่าสาขาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ และสาขาสังคมศาสตร์

สาขาวิทยาศาสตร์ชีวภาพมีพฤติกรรมชอบอยู่กับเพื่อนหรือกลุ่มเพื่อนมากกว่าสาขามนุษยศาสตร์

สาขาสังคมศาสตร์ มีพฤติกรรมการเข้าร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตรและกิจกรรมของมหาวิทยาลัยมากกว่าสาขาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ.

ด้านศิลปวัฒนธรรมชนบประเพณี พฤติกรรมย่อยที่พบความแตกต่างระหว่างสาขาวิชา ได้แก่

สาขามนุษยศาสตร์ มีพฤติกรรมการรู้จักศิลปวัฒนธรรมภาคใต้มากกว่าสาขาวิทยาศาสตร์กายภาพ และสาขาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ

สาขามนุษยศาสตร์มีพฤติกรรมการดูโทรทัศน์ ชมสารคดีและอ่านหนังสือเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมชนบประเพณีไทยและท้องถิ่นมากกว่าสาขาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ

สาขามนุษยศาสตร์และสาขาสังคมศาสตร์ มีพฤติกรรมการเข้าร่วมในกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยมากกว่าสาขาวิทยาศาสตร์กายภาพและสาขาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ

ด้านศาสนา พฤติกรรมย่อยที่พบความแตกต่างระหว่างสาขาวิชา ได้แก่

สาขามนุษยศาสตร์ มีพฤติกรรมเลื่อมใสศรัทธาในศาสนามากกว่าสาขาวิทยาศาสตร์กายภาพและสาขาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ และสาขาสังคมศาสตร์ มีพฤติกรรมนี้มากกว่าสาขาวิทยาศาสตร์กายภาพ

สาขามนุษยศาสตร์ มีพฤติกรรมการสวดมนต์ทุกวันมากกว่าทุกสาขาวิชา และสาขาสังคมศาสตร์มีพฤติกรรมนี้สูงกว่าสาขาวิทยาศาสตร์กายภาพ และสาขาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ

สาขามนุษยศาสตร์ มีพฤติกรรมการณ์ฟังและชมรายการเกี่ยวกับศาสนา และคำสอนของศาสนา
ทางสถานีวิทยุและโทรทัศน์มากกว่าสาขาวิทยาศาสตร์กายภาพ และสาขาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ
สาขามนุษยศาสตร์ มีพฤติกรรมการณ์เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาเสมออย่างน้อยสัปดาห์ละครั้ง
มากกว่าสาขาวิทยาศาสตร์กายภาพ

ด้านความมั่นใจในตัวเองและรู้จักตนเอง พฤติกรรมย่อยที่พบความแตกต่างระหว่างสาขาวิชา
ได้แก่

สาขาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ มีพฤติกรรมการณ์รู้จักจัดแบ่งค่าใช้จ่ายของตนเองให้เพียงพอมากกว่าสาขา
วิทยาศาสตร์กายภาพ

สาขาสังคมศาสตร์ มีพฤติกรรมชอบทำงานยาก ๆ ให้สำเร็จมากกว่าสาขามนุษยศาสตร์

อภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัยตามลักษณะที่นักศึกษาปฏิบัติ รวมทั้งความคิดเห็นในการประเมินลักษณะนักศึกษาเป็นแต่ละด้าน ดังนี้

ด้านการแสวงหาความรู้ นักศึกษาทุกสาขาวิชามีค่าเฉลี่ยลักษณะการปฏิบัติหรือพฤติกรรมด้านการแสวงหาความรู้อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.0$) และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างสาขาวิชาปรากฏว่า ลักษณะด้านการแสวงหาความรู้ของนักศึกษาทั้ง 4 สาขาวิชาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยสาขามนุษยศาสตร์มีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมด้านนี้สูงที่สุด ($\bar{X}=3.08$) รองลงมาคือ สาขาวิทยาศาสตร์ชีวภาพมีค่าเฉลี่ยเท่ากับสาขาสังคมศาสตร์ ($\bar{X}=3.02$) และสาขาวิทยาศาสตร์กายภาพมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าสาขาอื่น ($\bar{X}=2.92$) สอดคล้องกับงานวิจัยของมยุรี สุทธิเลิศอรุณ (2529) ที่พบว่านิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยสาขามนุษยศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยด้านการใฝ่รู้สูงที่สุด แต่แตกต่างกันคือสาขาที่มีลักษณะด้านนี้ต่ำที่สุด จากผลงานวิจัยของมยุรีนั้น เป็นสาขาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ แต่งานวิจัยนี้เป็นสาขาวิทยาศาสตร์กายภาพ อย่างไรก็ตาม พบว่าไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของพรพนา อรรถจนโรจน์ ซึ่งศึกษานิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัยจำกัดรับ พบว่านักศึกษาทั้งในสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ประยุกต์และวิทยาศาสตร์บริสุทธิ์ เน้นแนวบทบาทในการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้วยวิธีการต่าง ๆ เมื่อมีเวลาว่าง

พฤติกรรมย่อยในด้านการแสวงหาความรู้ ที่นักศึกษารวมทุกสาขาวิชาปฏิบัติในระดับมาก คือ การเรียนอย่างมีจุดมุ่งหมาย และการเข้าชั้นเรียนเป็นประจำ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากที่ทำการวิจัยนี้เป็นนักศึกษาชั้นปีสุดท้ายที่กำลังจะสำเร็จการศึกษาออกไปประกอบอาชีพ หรือศึกษาต่อระดับที่สูงขึ้นไป เขาย่อมวางจุดมุ่งหมาย และคร่ำเคร่งเพื่อให้จบการศึกษา สอดคล้องกับลักษณะนิสิตนักศึกษา ซึ่งวัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2528:38) กล่าวว่า นิสิตนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ไม่ค่อยยุ่งเกี่ยวกับมหาวิทยาลัย ส่วนใหญ่สนใจเกี่ยวกับเรื่องงาน การศึกษาต่อ และความก้าวหน้าในอนาคต และทองเรียน อมรัชกุล (2525:39) กล่าวว่า ชั้นปีที่ 4 จะไม่สนใจกิจกรรมและกิจกรรมต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย แต่จะสนใจกับเรื่องส่วนตัวเฉพาะอย่างยิ่งชีวิตภายหลังสำเร็จการศึกษาแล้ว

พฤติกรรมย่อยในด้านการแสวงหาความรู้ที่ปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างน้อย ได้แก่ การแสวงหาความรู้เพิ่มเติมสาขาวิชาอื่น การอ่านหนังสือวิชาการต่าง ๆ และการศึกษาค้นคว้าในห้องสมุดเป็นประจำ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเรื่องของการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง การหาความรู้รอบตัวในส่วนนี้นักศึกษาปฏิบัติยังไม่มากนัก และเป็นที่น่าสังเกตว่านักศึกษาสาขาวิทยาศาสตร์ มีพฤติกรรมด้านนี้น้อยกว่าสาขาอื่นอย่างเห็นได้ชัดในเรื่อง การเข้าชั้นเรียนเป็นประจำ การหมั่น

ศึกษาค้นคว้าห้องสมุด การซักถามอาจารย์เมื่อไม่เข้าใจบทเรียน ส่วนการร่วมฟังการอภิปรายหรือบรรยายทางวิชาการ และการซักถามอาจารย์เมื่อไม่เข้าใจบทเรียน และการขยันทูหนังสืออย่างสม่ำเสมอ นั้น นักศึกษาปฏิบัติในระดับน้อย

ลักษณะด้านการแสวงหาความรู้เป็นลักษณะที่นักศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นลักษณะที่สำคัญอันดับหนึ่ง และเป็นลักษณะที่นักศึกษาส่วนใหญ่ เห็นว่าตนมีมากเป็นอันดับหนึ่ง และจำนวนผู้เห็นว่าลักษณะด้านการแสวงหาความรู้ของตนเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น มากเป็นอันดับแรกด้วย

เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับลักษณะและพฤติกรรมที่นักศึกษาปฏิบัติจริง พบว่าลักษณะด้านการแสวงหาความรู้ นั้น เป็นลักษณะที่นักศึกษาปฏิบัติไม่มากถ้าเทียบกับด้านอื่น ๆ คือ มีค่าเฉลี่ยของการปฏิบัติเป็นลำดับที่ 6 แต่นักศึกษากลับเห็นว่าตนเองมีลักษณะด้านนี้มาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนักศึกษาคือผู้เรียน ถ้าจะคิดว่าการเรียนหนังสือทุกวันนี้เป็นการหาความรู้ การที่นักศึกษาเรียนอย่างมีจุดมุ่งหมาย การเข้าชั้นเรียนเป็นประจำ ทำให้นักศึกษาเห็นว่าได้ปฏิบัติด้านการแสวงหาความรู้มากกว่าด้านอื่น ซึ่งในเรื่องดังกล่าวเป็นเรื่องของการเรียนโดยการรับความรู้เท่านั้น การวิจัยพบว่าในเรื่องการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเองนั้น นักศึกษายังปฏิบัติไม่มาก เช่น การศึกษาค้นคว้าในห้องสมุด การขยันทูหนังสือ การเข้าร่วมฟังการอภิปรายหรือบรรยายทางวิชาการจึงทำให้คะแนนเฉลี่ยในด้านการแสวงหาความรู้ของนักศึกษาไม่สูง ทั้งนี้อาจเกิดจากรูปแบบการเรียนการสอนซึ่งน่าจะแก้ไขปรับปรุงได้

ในเรื่องการร่วมฟังการอภิปรายหรือบรรยายทางวิชาการ ซึ่งปฏิบัติกันน้อยนั้น มหาวิทยาลัยหรือคณะอาจเปิดโอกาสให้นักศึกษาร่วมกันเป็นผู้จัด หรือรับรู้ตั้งแต่ต้น หรือให้นักศึกษาเสนอหัวข้อที่นักศึกษาสนใจ จะทำให้มีนักศึกษาที่จะเข้าร่วมมากขึ้น

ส่วนการไม่ชอบซักถามอาจารย์เมื่อไม่เข้าใจบทเรียน และการขยันทูหนังสือเมื่อใกล้สอบนั้น อาจเกิดจากรูปแบบการเรียนของนิสิตนักศึกษา และรูปแบบการสอนของอาจารย์ คือ อาจารย์มักจะใช้วิธีการสอนแบบบรรยายซึ่งเป็นการบ่อนความรู้ให้นักศึกษา (อุมพร วงษ์บุรณาวาทย์ 2528) และประกอบ คุปรัตน์ (2529:14-15) ได้กล่าวว่า รูปแบบการสอนที่เป็นอยู่ปัจจุบันเน้นที่ตัวผู้สอนมากกว่าผู้เรียน และสอนให้รู้มากกว่าสอนให้มีความคิด หรือทักษะในการปฏิบัติ ยังไม่มีการสอนให้ถึงระดับคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ นับว่าเป็นการสอนที่ทำให้ผู้เรียนกลายเป็นคนเงิบเฉยเพียงฟัง นั่งจดงาน ส่วนรูปแบบการเรียนของนิสิตนักศึกษานั้น อนุช อาภาภิรม (2522:18) กล่าวว่า นิสิตนักศึกษาประมาณร้อยละ 80 เรียนหนังสือไปวันหนึ่ง ๆ พอให้ได้ปริญญา ไม่ได้มีความสนใจต่อสภาพแวดล้อมรอบ ๆ ตัว ใช้ชีวิตอย่างเรื่อยเฉื่อย ฉะนั้นการไม่ขยันทูหนังสืออย่างสม่ำเสมอและการไม่ซักถามอาจารย์เมื่อไม่เข้าใจจึงเป็นเพราะรูปแบบและลักษณะการสอนและการเรียนของนักศึกษาส่วนใหญ่ในปัจจุบัน

การที่จะพัฒนาลักษณะด้านการแสวงหาความรู้ของนักศึกษาได้นั้น ควรจะต้องมีการปรับปรุงในหลายทาง เช่น รูปแบบการเรียนการสอน นอกจากการบรรยาย ซึ่งอาจารย์ส่วนใหญ่ใช้ ควรจะต้องมีการใช้วิธีการสอนให้หลากหลาย โดยใช้กระบวนการกลุ่ม ได้แก่การอภิปราย สัมมนา โดยมุ่งที่จะให้นิสิตนักศึกษาจะต้องค้นคว้าและเรียนรู้ด้วยตนเอง แล้วนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ รวมถึงให้ฝึกปฏิบัติได้จริงด้วย

แต่การสอนที่ให้นิสิตนักศึกษารู้จักแสวงหาความรู้ดังกล่าวนี้ มหาวิทยาลัยต้องมีความพร้อมในการให้บริการด้วย เช่น ห้องสมุดที่มีหนังสืออ่านที่เหมาะสมกับหลักสูตรและเพียงพอกับความต้องการ มีหนังสือวิชาการใหม่ ๆ เสนอ แม้ว่าจะต้องใช้งบประมาณเพื่อการนี้สูง แต่ก็คุ้มค่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งมหาวิทยาลัยในส่วนภูมิภาค เช่นมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์นั้น นักศึกษาส่วนใหญ่อยู่หอพักมหาวิทยาลัย และในสวนภูมิภาคเองก็ไม่มีสถานที่เที่ยวเตร่ หรือสิ่งยั่วยวนใจให้นักศึกษาออกไปสนุกสนานเพลิดเพลินภายนอกมากนัก น่าจะเป็นสิ่งได้เปรียบที่จะทำให้ นักศึกษาสนใจใช้เวลาว่างในการอ่านหนังสือ หรือแสวงหาความรู้เพิ่มเติมได้มากขึ้น

ด้านความคิด วิเคราะห์ สร้างสรรค์ นักศึกษาทุกสาขาวิชามีค่าเฉลี่ยลักษณะการปฏิบัติ หรือพฤติกรรมด้านความคิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.62$) เมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมด้านนี้แล้ว พบว่า สาขาวิชาวิทยาศาสตร์กายภาพมีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด ($\bar{X}=3.71$) รองลงมาคือ สาขาสังคมศาสตร์ ($\bar{X}=3.65$) ส่วนสาขาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ และสาขามนุษยศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X}=3.53$) ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสาขาวิชาพบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์กายภาพมีลักษณะด้านความคิด วิเคราะห์ สร้างสรรค์ สูงกว่าสาขาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยของมยุรี สุทธิเลิศอรุณ เฉพาะลักษณะด้านความมีเหตุมีผลของ นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่พบว่าไม่แตกต่างกันระหว่างสาขาวิชา แต่ค่าเฉลี่ยลักษณะด้านความคิด วิเคราะห์ สร้างสรรค์ ของนักศึกษาสาขาวิชาวิทยาศาสตร์กายภาพสูงที่สุดเหมือนกัน แต่งานวิจัยนี้พบว่าสูงกว่าสาขาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก นักศึกษาสาขาวิทยาศาสตร์กายภาพ ซึ่งประกอบด้วยคณะวิศวกรรมศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ คณะทรัพยากรธรรมชาติ มีหลักสูตรและเนื้อหาวิชาที่เรียนที่ต้องอาศัยเหตุและผล อาศัยการค้นคว้า ประดิษฐ์คิดค้นสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ ซึ่งเป็นการพัฒนาลักษณะด้านความคิด สร้างสรรค์ ซึ่งตรงกับลักษณะของนักศึกษาสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ประยุกต์ และวิทยาศาสตร์บริสุทธิ์ ซึ่งประโยชน์ คุปต์กาญจนากุล (2525:119) พบว่าเป็นบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ ชอบการค้นคว้าทดลอง ชอบทำงานเกี่ยวกับสิ่งของและความคิด

เมื่อพิจารณาถึงพฤติกรรมย่อยที่นักศึกษารวมทุกสาขาปฏิบัติมากในด้านนี้ได้แก่ การคิดค้นหาเหตุผลก่อนเชื่อและก่อนตัดสินใจ การหาวิธีแก้ปัญหาไว้หลาย ๆ ทาง และเลือกทางที่ดีที่สุดก่อน และเมื่อเกิดปัญหาต้องหาสาเหตุก่อน ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นเรื่องความมีเหตุผลของนักศึกษา และการแก้ปัญหาต่าง ๆ นับว่านักศึกษาเป็นคนมีเหตุผล รู้จักวิธีแก้ปัญหา นอกจากนี้นักศึกษายังมีการปฏิบัติมากในเรื่องการเปลี่ยนใจเมื่อเห็นว่าความคิดใหม่ดีกว่าเก่า และการไม่ชอบทำอะไรซ้ำซากจำเจ ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้ นักวิชาการกล่าวว่า เป็นลักษณะของผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ เช่น อารีริงลินันท์ (2528:11) ได้กล่าวถึงชาวต่างประเทศ ได้ศึกษาลักษณะของผู้ที่มีความคิด สร้างสรรค์ว่ามักจะตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา ไม่ชอบทำอะไรซ้ำซากจำเจ มีความสามารถเปลี่ยนแปลงความคิดได้อย่างคล่องแคล่ว ฉะนั้นคุณลักษณะของนักศึกษาที่มีอยู่ในเรื่องดังกล่าว จึงนับว่าข้อดีที่น่าจะได้สร้างเสริมให้มีขึ้นและพัฒนาให้สัมพันธ์ร่วมกับด้านอื่น ๆ เช่น ด้านสังคม เพื่อพัฒนาสังคมต่อไป

ส่วนพฤติกรรมด้านความคิด วิเคราะห์ สร้างสรรค์ ของนักศึกษาที่ปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ เรื่องการคิดถึงเหตุผลก่อนทำเสมอ ความสามารถทำข้อสอบประเภทที่ต้องวิเคราะห์ได้ดี และการพูดแลกเปลี่ยนทัศนะในเชิงวิเคราะห์กับผู้อื่น แสดงว่านักศึกษาบางครั้งก็คิดก่อนทำ บางครั้งก็ทำไปก่อนจึงกลับมาคิดได้

ด้านอารมณ์ นักศึกษาทุกสาขาวิชามีค่าเฉลี่ยลักษณะการปฏิบัติ หรือพฤติกรรมด้านอารมณ์อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.48$) และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างสาขาวิชา ปรากฏว่า ลักษณะด้านอารมณ์ของนักศึกษากิ่ง 4 สาขาวิชา แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยสาขาวิทยาศาสตร์กายภาพ มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{x}=3.53$) ใกล้เคียงกับสาขาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ ($\bar{x}=3.52$) รองลงมาคือ สาขาสังคมศาสตร์ ($\bar{x}=3.43$) ส่วนสาขาวิชามนุษยศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าสาขาอื่น ($\bar{x}=3.35$) ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะนักศึกษาที่ เอ็น เจ เอนทวิสเติล (N. J. Entwistle อ้างถึงใน วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา 2524:62:63) ได้กล่าวไว้ว่านักศึกษาสาขาวิทยาศาสตร์ มีอารมณ์มั่นคง และนักศึกษาสาขามนุษยศาสตร์ มีความเฉยชาต รุนแรง และเจ้าอารมณ์

พฤติกรรมย่อยในด้านอารมณ์ ที่นักศึกษาทุกสาขาวิชาปฏิบัติอยู่ในระดับมาก คือการไม่รู้สึกริษยาเพื่อน การมีอารมณ์แจ่มใสและมองโลกในแง่ดี การรู้จักระงับความโกรธของตนเอง และเมื่อมีเหตุการณ์ที่เลวร้ายสามารถควบคุมสติได้ดี เป็นลักษณะของอารมณ์ไปทางที่ดี ทั้งการมองโลกดี รู้จักข่มอารมณ์ควบคุมสติ ส่วนพฤติกรรมที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การไม่ผูกใจเจ็บแค้นใครนาน การไม่โกรธง่าย และมีอารมณ์มั่นคง การไม่สนใจคำติฉินนินทา และการไม่วิตกกังวลกับเหตุการณ์ที่ยังมาไม่ถึง ซึ่งเป็นลักษณะที่เกี่ยวกับความมั่นคงทางอารมณ์ ความโกรธ

เคื่องที่อาจเก็บไว้เป็นความแค้น การวิตกกังวลกับเหตุการณ์ที่ยังมาไม่ถึง รวมทั้งการไม่พอใจต่อคำนิทานั้น มีอยู่ในนักศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งเป็นเรื่องของอาการที่ถูกสิ่งเร้ารบกวน นักศึกษาจะเกิดการแปรปรวนและโกรธง่ายได้พอสมควร ทั้งคิดเคื่องและการคิดวิตกกังวลล่วงหน้า

การที่นักศึกษามีลักษณะการปฏิบัติในด้านอารมณ์อยู่ในระดับมากและปานกลาง อาจเนื่องจากได้ทำการศึกษานักศึกษาปีสุดท้ายของหลักสูตร ซึ่งผ่านระยะวัยรุ่นมาเป็นเวลาพอสมควรแล้ว ฉะนั้นอารมณ์ที่เปลี่ยนแปลงง่าย อารมณ์ที่รุนแรงของวัยรุ่นได้ผ่านพ้นไปบ้างแล้ว และนักศึกษาได้เรียนด้วยกันและรู้จักคุ้นเคยกันมานานพอสมควรแล้ว โดยเฉพาะส่วนใหญ่อยู่นอกมหาวิทยาลัย ซึ่งในระยะแรกนักศึกษาอาจมีปัญหาในด้านการปรับตัว ปัญหาด้านอารมณ์อยู่บ้าง มหาวิทยาลัยคงได้จัดบริการ สวัสดิการต่าง ๆ ได้ดีพอสมควร จึงทำให้ลักษณะด้านอารมณ์อยู่ในระดับสูงถึงปานกลาง โดยนักศึกษายังมีความวิตกกังวลและความแปรปรวนทางอารมณ์บ้าง ทั้งนี้อาจเนื่องจากความคิดวิตกกังวลเป็นอารมณ์ของวัยรุ่นที่ไม่หายไปง่าย ๆ (ปราณี รามสูตร 2528:33) และโดยทั่วไปมักวิตกกังวลเรื่องการศึกษาและความมั่นคงในชีวิต (สมชาย รัตนกุล 2526:42)

ลักษณะด้านอารมณ์ เป็นลักษณะด้านที่นักศึกษาล้วนใหญ่เห็นว่าสำคัญต่อนักศึกษาไม่มากนัก คืออยู่ในระดับปานกลาง และมีจำนวนนักศึกษาที่ตอบว่า ลักษณะด้านอารมณ์เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นเมื่อศึกษาในมหาวิทยาลัยอยู่ในระดับสูงกับปานกลาง เช่นเดียวกัน

เมื่อนำความคิดเห็นดังกล่าวมาเปรียบเทียบกับลักษณะที่นักศึกษปฏิบัติจริง จะเห็นว่าการปฏิบัติหรือพฤติกรรมด้านอารมณ์นั้น มีคะแนนเฉลี่ยมากเป็นลำดับที่สาม สูงกว่าในความคิดเห็นของนักศึกษาที่จัดลำดับลักษณะด้านอารมณ์อยู่ในระดับปานกลางเล็กน้อย ทั้งความสำคัญของด้านนี้ และการมีจำนวนนักศึกษาที่เลือกว่ามีลักษณะด้านนี้มากนัก มีจำนวนอยู่ในระดับปานกลางถ้าเทียบกับด้านอื่น ๆ อีก 6 ด้าน

การที่ลักษณะด้านอารมณ์มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากกว่าในความคิดเห็นของนักศึกษาเล็กน้อยนั้น อาจเนื่องจากนักศึกษามีการปฏิบัติด้านการไม่โอ้อวดริษยา การมองโลกในแง่ดี อยู่ในระดับมาก และมีคะแนนเฉลี่ยลดลงในเรื่องของการควบคุมอารมณ์ให้มั่นคง และความวิตกกังวล ซึ่งยังมีอยู่บ้างจึงทำให้นักศึกษาคิดว่าตนเองมีลักษณะด้านอารมณ์อยู่ในระดับปานกลาง

สถาบันอุดมศึกษามีหน้าที่รับผิดชอบในการให้การศึกษอบรมนิสิตนักศึกษา ควรจะต้องมีการพัฒนานักศึกษาในด้านอารมณ์ด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรายที่มีปัญหา การที่มหาวิทยาลัยจัดตั้งหน่วยปรึกษาและพัฒนาตนเองที่วิทยาเขตขนาดใหญ่ เพื่อให้คำปรึกษาแก่นิสิตนักศึกษาที่มีปัญหาด้านอารมณ์ด้วยนั้น นับว่ามหาวิทยาลัยได้ตระหนักถึงความสำคัญในปัญหานักศึกษาเฉพาะราย และควรได้ติดตามผลงานของศูนย์ดังกล่าวว่าได้ พัฒนานักศึกษาได้มากน้อยเพียงใด มีปัญหาอุปสรรคในเรื่องใดหรือไม่ด้วย เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาสามารถพัฒนานักศึกษาได้อย่างแท้จริง

ด้านสังคม นักศึกษาทุกสาขาวิชาที่มีค่าเฉลี่ยลักษณะการปฏิบัติหรือพฤติกรรมด้านสังคมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.33$) และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างสาขาวิชา ปรากฏว่าลักษณะด้านสังคมของนักศึกษาทั้ง 4 สาขาวิชา แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยสาขาวิทยาศาสตร์ชีวภาพมีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X}=3.38$) รองลงมาคือสาขาวิทยาศาสตร์กายภาพ ($\bar{X}=3.34$) ใกล้เคียงกับสาขาสังคมศาสตร์ ($\bar{X}=3.33$) ส่วนสาขามนุษยศาสตร์ มีลักษณะด้านสังคมต่ำกว่าสาขาอื่น ($\bar{X}=3.18$) ซึ่งข้อค้นพบดังกล่าว แตกต่างจากผลงานวิจัยของมยุรี สุทธิเลิศอรุณ ซึ่งพบว่าลักษณะด้านสังคม นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีความแตกต่างกันระหว่างสาขาวิชาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพมีลักษณะด้านสังคมต่ำกว่าสาขาสังคมศาสตร์และสาขามนุษยศาสตร์ ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าลักษณะด้านสังคมของนักศึกษามหาวิทยาลัยในส่วนภูมิภาคอาจแตกต่างจากลักษณะด้านสังคมของนักศึกษามหาวิทยาลัยในส่วนกลาง เนื่องจากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์เป็นมหาวิทยาลัยขนาดเล็ก สภาพแวดล้อมทำให้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมากกว่ามหาวิทยาลัยที่มีขนาดใหญ่ (Chickering 1969 อ้างถึงใน Miller and Prince 1976: 109-110) จึงมีความแตกต่างในด้านสังคมของนักศึกษาต่างสาขาวิชากันน้อย เพราะมักจะรู้จักมักคุ้นกันระหว่างต่างสาขาวิชาการด้วย ประกอบกับนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ทั้งสองวิทยาเขต นักศึกษาพักอยู่ในหอพักมหาวิทยาลัยเกือบทั้งหมด โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาจพักอาศัยร่วมกันระหว่างต่างสาขาวิชาด้วย ซึ่งจากการพักหอพักในมหาวิทยาลัยและเป็นมหาวิทยาลัยเล็ก ซึ่งอยู่ห่างไกลจากชุมชนอื่นทำให้ สมร แต่งบุญ (2530) พบว่านักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์มีความพึงพอใจในการได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมชมรมหรือองค์การนักศึกษามากกว่ามหาวิทยาลัยในส่วนภูมิภาคอื่น ซึ่งงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้รวมเอาลักษณะของนักศึกษาในเรื่องเกี่ยวกับความสัมพันธ์กับสังคมและความรับผิดชอบต่อสังคมรวมอยู่ในลักษณะด้านสังคมด้วย ซึ่งเห็นว่าควร เป็นลักษณะด้านสังคมด้วย จึงทำให้ผลการวิจัยลักษณะด้านสังคมแตกต่างจากผลงานวิจัยของ มยุรี สุทธิเลิศอรุณ

พฤติกรรมย่อยที่นักศึกษาทุกสาขาวิชา ปฏิบัติในระดับมากในด้านสังคม ได้แก่ การแสดงกิริยา วาจา สุภาพอ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่ และการไม่คุยเสียงดังขณะอยู่ในห้องสมุด ซึ่งเป็นลักษณะเกี่ยวกับการแสดงมารยาทสังคมไทย และการยอมรับที่จะปฏิบัติตามกฎระเบียบ รวมทั้งอาจมีความเกรงใจผู้อื่นด้วย ส่วนพฤติกรรมที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การไม่สวมรองเท้าแตะมามหาวิทยาลัย การเข้าสังคมโดยไม่ประหม่า และการติดตามความเคลื่อนไหวทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมเป็นประจำ การชอบอยู่กับกลุ่มเพื่อนมากกว่าอยู่คนเดียว การเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรของมหาวิทยาลัย และการออกค่ายบำเพ็ญประโยชน์แก่ท้องถิ่นและสังคมเมื่อมีโอกาส พฤติกรรมย่อยที่พบความแตกต่างระหว่างสาขาวิชาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ นักศึกษาสาขาวิทยาศาสตร์กายภาพ มีพฤติกรรมการไม่พูดคุยเสียงดังขณะอยู่ในห้องสมุดมากกว่า

สาขาวิทยาศาสตร์ชีวภาพและสาขามนุษยศาสตร์ ส่วนสาขาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ ไม่สวมรองเท้าแตะ มามหาวิทยาลัยมากกว่าสาขาสังคมศาสตร์และสาขามนุษยศาสตร์ สำหรับสาขาวิทยาศาสตร์กายภาพ มีการติดตามความเคลื่อนไหวทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม เป็นประจำมากกว่าสาขาวิชา วิทยาศาสตร์ชีวภาพและสังคมศาสตร์ นั่นคือนักศึกษาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ สวมรองเท้าแตะมา มหาวิทยาลัยมากกว่าสาขาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ และนักศึกษาสาขาวิทยาศาสตร์กายภาพนั้นถึงแม้จะ ใช้เวลาในการศึกษาค้นคว้าในห้องสมุดน้อยกว่าสาขาอื่น (ในการศึกษาด้านการแสวงหาความรู้) แต่นักศึกษาวิทยาศาสตร์กายภาพไม่พูดคุยเสียงดังขณะอยู่ในห้องสมุดมากกว่าสาขาอื่นและเป็นสาขา วิชาที่ติดตามความเคลื่อนไหวทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก นักศึกษาสาขาวิชานี้เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิงประมาณ 4 เท่า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิมพ์พรรณ ศิลปสุวรรณ (2529:9) ที่พบว่านิสิตนักศึกษาชายอ่านเรื่องที่เป็นสาระมากกว่านักศึกษาหญิง ส่วนการเข้าร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตร และกิจกรรมของมหาวิทยาลัย สาขาสังคมศาสตร์ มีพฤติกรรมนี้สูงกว่า สาขาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ ทั้งนี้อาจเนื่องจากเนื้อหาวิชาทางสังคมศาสตร์นั้น มีส่วนเกี่ยวข้องกับสังคมมากกว่าสาขาอื่น ๆ จึงทำให้นักศึกษาสาขานี้เข้าร่วมกับกิจกรรมทางสังคม มากกว่าสาขาอื่น ซึ่งอาจมีเนื้อหาวิชาเฉพาะซึ่งไม่ค่อยเกี่ยวข้องกับสังคม และอาจมีเนื้อหาวิชานี้ มาก และหนัก เช่นสาขาวิทยาศาสตร์กายภาพและชีวภาพ ซึ่งทำให้นักศึกษาไม่ได้มีเวลาในการ เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ

นักศึกษาโดยทั่วไปมีความสัมพันธ์กับสังคมภายนอกไม่มากนัก แต่สัมพันธ์กับสังคมภายใน ค่อนข้างมาก ทั้งนี้เพราะนักศึกษาเห็นว่าบรรยากาศมหาวิทยาลัยมีอิทธิพลต่อเขามาก แต่ภาษาและ วัฒนธรรมท้องถิ่น มีอิทธิพลต่อเขาน้อย ทั้งนี้เพราะเขามีสังคมมหาวิทยาลัยซึ่งเป็นที่พักที่ศึกษาและ อยู่ห่างไกลจากชุมชน จึงไม่ค่อยได้มีการติดต่อสัมพันธ์กับคนในสังคมภายนอกนัก ฉะนั้นลักษณะของ นักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จึงไม่น่าจะเหมือนลักษณะของคนใต้ที่กล่าวถึงในโลกทัศน์ของ ชาวใต้ และนักศึกษาก็เห็นว่าภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นมีอิทธิพลต่อเขาน้อย

กลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงของนักศึกษามากที่สุด สอดคล้องกับความคิดของ วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา ที่กล่าวว่ากลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลในการปรับตัวของนิสิตนักศึกษามากที่สุด ซึ่งอาจารย์ผู้สอนและอาจารย์ที่ปรึกษาควรจะให้ความสนใจเรื่องกลุ่มนักศึกษา เพราะสามารถที่จะ ใช้ในการปรับพฤติกรรมของนักศึกษาคนใดคนหนึ่งในกลุ่ม ก็จะมีอิทธิพลต่อกลุ่มทั้งหมด และอาจสามารถ ทำให้เขาเลือกทางเดินที่ถูกต้องมากกว่าที่จะให้กลุ่มเพื่อนชักจูงไปในทางที่ไม่เหมาะสม

ในเรื่องความสัมพันธ์กับสังคมภายนอกและความรู้สึกรับผิดชอบต่อสังคมนั้น มหาวิทยาลัย ควรจะได้ตระหนักถึงความสัมพันธ์กับสังคม การเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยยังใช้รูปแบบการบรรยาย ที่ให้ความรู้ในเรื่องทฤษฎีตะวันตก ซึ่งไม่เอื้อต่อผู้เรียนให้มีโอกาสได้สัมผัสกับสภาพที่แท้จริงของสังคม

(วัจณี นพเกตุ 2522:31-32) และตรงกับแนวความคิดของประกอบ คุปรัตน์ (2529:14-15) ซึ่งได้เสนอรูปแบบการสอนในอนาคตว่าน่าจะปลดปล่อยผู้เรียนให้ออกพ้นจากห้องเรียนให้ได้สัมผัสสังคมจริงให้มากที่สุด

กิจกรรมนักศึกษาก็เป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยให้นักศึกษาได้รู้จักสังคม โดยเฉพาะการออกค่ายบำเพ็ญประโยชน์ ทำให้นักศึกษาได้สัมผัสกับสังคมภายนอกได้เห็นปัญหาสังคม และหาทางแก้ไขช่วยเหลือ นอกจากนี้สำหรับนักศึกษาเองก็จะได้รับประโยชน์ในเรื่องของสังคม ความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น การบริหารงาน การยอมรับการเป็นผู้นำและผู้ตาม การแก้ปัญหา ประโยชน์ต่าง ๆ เหล่านี้ นักศึกษาจะหาไม่ได้ในชั้นเรียน ซึ่งนักศึกษาควรได้รับการพัฒนาในด้านนี้ให้มากขึ้นเพื่อตนเองและสังคมของตน

ลักษณะด้านศิลปวัฒนธรรมชนบประเพณี นักศึกษาทุกสาขาวิชามีค่าเฉลี่ยลักษณะการปฏิบัติหรือพฤติกรรมด้านศิลปวัฒนธรรมประเพณีอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.44$) เมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมด้านนี้แล้วพบว่า สาขามนุษยศาสตร์มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=3.65$) รองลงมาคือสาขาสังคมศาสตร์ ($\bar{X}=3.47$) และสาขาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ ($\bar{X}=3.39$) สาขาวิทยาศาสตร์กายภาพมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าสาขาอื่น ($\bar{X}=3.37$) ในสาขามนุษยศาสตร์มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์มากเพียงสาขาเดียว ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสาขาวิชาพบว่า สาขาวิชามนุษยศาสตร์มีลักษณะด้านศิลปวัฒนธรรมชนบประเพณีสูงกว่าสาขาวิทยาศาสตร์กายภาพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนสาขาอื่นไม่แตกต่างกัน

ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสาขามนุษยศาสตร์เป็นสาขาที่มีเนื้อหาวิชาเรียนเกี่ยวกับ ภาษา ศิลป วรรณคดี ซึ่งมีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับศิลปวัฒนธรรมมากกว่าสาขาอื่น ทำให้สาขามนุษยศาสตร์มีพฤติกรรมด้านนี้สูงกว่าสาขาอื่น และเมื่อพิจารณาถึงพฤติกรรมย่อยที่นักศึกษาปฏิบัติมาก พบว่าได้แก่ การเลือกซื้อสินค้าไทย ถ้ามีคุณภาพและราคาเท่าเทียมกับของต่างประเทศ การภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมไทย การใช้ผ้าที่ผลิตในประเทศตัดเย็บเสื้อผ้า และการไปชมการแสดงดนตรีไทยและนาฏศิลป์ไทยเป็นครั้งคราว พฤติกรรมย่อยที่ปฏิบัติในระดับปานกลาง คือ การรู้จักศิลปวัฒนธรรมภาคใต้ การดูโทรทัศน์ ชมสารคดีและอ่านหนังสือเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมไทยและท้องถิ่น การเข้าร่วมกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรมของมหาวิทยาลัย และการเข้าร่วมงานเทศกาลตามประเพณีท้องถิ่น

ผลการพิจารณาเปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมย่อยระหว่างสาขาวิชาพบว่า สาขามนุษยศาสตร์มีการรู้จักศิลปวัฒนธรรมภาคใต้มากกว่าสาขาวิทยาศาสตร์กายภาพ และสาขาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ และสาขามนุษยศาสตร์และสาขาสังคมศาสตร์มีการเข้าร่วมกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยมากกว่าสาขาวิทยาศาสตร์กายภาพและสาขาวิทยาศาสตร์ชีวภาพจะเห็นว่าลักษณะที่นักศึกษาปฏิบัติมาส่วนใหญ่เป็นเรื่องการนิยมใช้ของไทย ภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมไทย

ส่วนการเข้าร่วมในกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรมทั้งของมหาวิทยาลัยและของชุมชนลดลงอยู่ในระดับปานกลางรวมทั้งการอ่านหนังสือเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมไทย และท้องถิ่น

ลักษณะด้านศิลปวัฒนธรรมชนบประเพณีนี้เป็นลักษณะด้านที่นักศึกษา จัดว่าไม่ใช่ลักษณะที่สำคัญ และเป็นลักษณะที่นักศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่าตนมีลักษณะด้านนี้น้อย แต่เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับลักษณะที่นักศึกษาปฏิบัติ กลับมีค่าเฉลี่ยลำดับที่ 4 ซึ่งไม่น้อยนักนั้น อาจเนื่องจากการนิยมใช้ของไทย ความภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมไทย มารวมอยู่ด้วย ซึ่งนักศึกษามีพฤติกรรมในด้านนี้สูง แสดงว่า นักศึกษาตระหนักในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี ประกอบกับสินค้าไทยปัจจุบันได้รับการพัฒนาในด้านคุณภาพและสามารถผลิตได้หลายประเภทมากขึ้น นอกจากนี้ศึกษายังตระหนักและภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมของไทยด้วย จึงทำให้คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมด้านนี้สูงขึ้น แม้ว่าในเรื่องการรู้จักศิลปวัฒนธรรม การสนใจและเข้าร่วมงานหรือกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรมนั้น นักศึกษายังปฏิบัติไม่มาก

การที่นักศึกษาตระหนักและเห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรม และหันมานิยมใช้ของไทยนี้ น่าจะเป็นจุดเริ่มต้นที่ดี ที่จะส่งเสริมให้นักศึกษาสนใจในศิลปวัฒนธรรมไทยในเรื่องอื่น ๆ ซึ่งมหาวิทยาลัยก็ควรจะได้ตระหนักว่ามหาวิทยาลัยมีภารกิจที่ระบุไว้อย่างแน่ชัดว่า เพื่อทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมไทย แต่ตามสภาพความเป็นจริงมหาวิทยาลัยยังไม่ได้ได้ปฏิบัติหน้าที่นี้มากนัก (วีระ บำรุงรักษ์ ในวัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา บรรณาธิการ 2528:73 มีผลให้นักศึกษามองไม่เห็นความสำคัญของลักษณะด้านศิลปวัฒนธรรมชนบประเพณีด้วย ซึ่งแท้ที่จริงแล้วการศึกษา คือกระบวนการถ่ายทอดและสร้างสรรค์วัฒนธรรม การศึกษาของสังคมใดก็ต้องมีหน้าที่ถ่ายทอดและสร้างสรรค์วัฒนธรรมของสังคมนั้น แต่จากการวิจัยนี้พบว่า ลักษณะด้านศิลปวัฒนธรรมนี้นักศึกษาจำนวนมากเห็นว่าตนเองไม่มีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่พัฒนาขึ้นในมหาวิทยาลัย และบางคนเห็นว่าลักษณะด้านนี้ตกต่ำลงจากเดิมก่อนเข้ามหาวิทยาลัยด้วย ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของวัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา ที่พบว่านิสิตนักศึกษาเห็นว่ามหาวิทยาลัยทำให้เขาเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาในด้านศิลปวัฒนธรรมน้อยที่สุด

ฉะนั้นสถาบันอุดมศึกษาหรือมหาวิทยาลัย จึงควรตระหนักถึงภารกิจในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และเร่งดำเนินการให้ทุกฝ่ายเห็นความสำคัญในด้านนี้ และหาทางพัฒนาปรับปรุงอย่างเร่งด่วนต่อไป ทั้งในเรื่องของการวิเคราะห์ วิจัย ทางศิลปวัฒนธรรม การทำนุบำรุงสืบทอด การอนุรักษ์ ให้คงอยู่สืบไป

ด้านศาสนา นักศึกษารวมทุกสาขาวิชามีค่าเฉลี่ยลักษณะการปฏิบัติหรือพฤติกรรมด้านศาสนาอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างน้อย ($\bar{x}=2.74$) แต่ต่ำกว่าลักษณะด้านอื่น ๆ ทั้งหมด และเมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมด้านนี้แล้ว พบว่าสาขาวิชามนุษยศาสตร์มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{x}=3.16$) รองลงมาคือสาขาสังคมศาสตร์ ($\bar{x}=2.82$) สาขาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ ($\bar{x}=2.71$)

และสาขาวิทยาศาสตร์กายภาพ มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าสาขาอื่น ($\bar{X}=2.55$) ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสาขาวิชา พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือพบว่า สาขาวิชาสังคมศาสตร์มีลักษณะด้านศาสนาสูงกว่าสาขาวิทยาศาสตร์กายภาพ สาขามนุษยศาสตร์ มีลักษณะด้านศาสนาสูงกว่าสาขาวิทยาศาสตร์กายภาพ สาขามนุษยศาสตร์ มีลักษณะด้านศาสนาสูงกว่าสาขาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ เนื่องจากสาขามนุษยศาสตร์ มีลักษณะด้านนี้สูงกว่าทุกสาขาวิชา

ลักษณะด้านศาสนานี้ เป็นลักษณะที่มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติที่น้อยที่สุดสอดคล้องกับงานวิจัยของมยุรี สุทธิเลิศอรุณ ที่พบว่าลักษณะด้านศาสนาต่ำที่สุดเช่นกันทั้งนี้เนื่องมาจาก งานวิจัยนี้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้นับถือพุทธศาสนาเกือบทั้งหมด มุสลิมมีเพียงร้อยละ 7 ซึ่งสันนิษฐานว่า พุทธศาสนิกชนเคร่งครัดปฏิบัติในเรื่องศาสนาน้อยกว่า ถ้ากลุ่มตัวอย่างเป็นมุสลิมอาจมีลักษณะด้านศาสนาสูงขึ้นทั้งนี้เนื่องจากมุสลิมมีค่านิยมทางศาสนาสูงสุด เพราะมีลักษณะเป็นทั้งกฎหมายและระเบียบประเพณี (พจนี ทรัพย์สमान 2529:31) นอกจากนี้พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยสาขาวิชามนุษยศาสตร์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด สูงกว่าสาขาทางวิทยาศาสตร์ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสาขามนุษยศาสตร์เรียนวิชาที่เกี่ยวกับศาสนาโดยตรง และยังเรียนวิชาที่เกี่ยวข้องภาษา ศิลปวัฒนธรรมมากกว่าสาขาอื่น ซึ่งนับว่าเป็นวิชาที่อยู่ในแนวเดียวกัน ตรงกับที่การ์ดเนอร์ (Gardner, 1976) พบว่าหลักสูตรมีอิทธิพลต่อทัศนคติและความเชื่อในศาสนาของนักศึกษา

พฤติกรรมย่อยในด้านศาสนาที่นักศึกษาทุกสาขาวิชาปฏิบัติมาก คือการหลีกเลี่ยงทำบาป ซึ่งเป็นการปฏิบัติตามข้อห้ามของศาสนา พฤติกรรมที่นักศึกษปฏิบัติลดลงมาอยู่ในระดับปานกลางในเรื่องการอ่านหนังสือเกี่ยวกับศาสนา การเลือกมิสคอนเคร่งศาสนาและการสวดมนต์ทุกวัน แต่ที่ปฏิบัติน้อยคือการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา ฟังและชมรายการเกี่ยวกับศาสนา ตลอดจนพบปะกับผู้รู้เกี่ยวกับคำสอนของศาสนา เช่น พระ เป็นต้น แสดงว่านักศึกษาเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับศาสนาบ้างในขั้นพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับตัวเองง่าย ๆ ไม่ยุ่งยากนัก เช่นการสวดมนต์ แต่นักศึกษายังมีความสนใจไม่เพียงพอที่จะเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา ไปวัดเพื่อฟังเทศน์ หรือแม้แต่การฟังและชมรายการเกี่ยวกับศาสนาก็ปฏิบัติกันน้อย แสดงว่าความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับศาสนาในระดับของการนำตัวเองเข้าร่วมน้อยมาก

ลักษณะด้านศาสนาเป็นลักษณะที่นักศึกษาส่วนใหญ่ไม่เห็นว่า เป็นลักษณะที่สำคัญ และนักศึกษาส่วนใหญ่ก็เห็นว่าตนมีลักษณะด้านนี้น้อย และเมื่อศึกษาในมหาวิทยาลัยแล้วลักษณะด้านศาสนาก็ไม่มีการพัฒนาเพื่อเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นและมาก ซึ่งทั้งหมดนี้สอดคล้องกับการปฏิบัติจริงของนักศึกษาที่พบว่านักศึกษามีค่าเฉลี่ยลักษณะด้านนี้น้อยกว่าด้านอื่น ๆ

การที่นักศึกษามีลักษณะด้านศาสนาต่ำกว่าด้านอื่น ๆ และมีนักศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่าลักษณะด้านนี้ไม่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น และบางส่วนเห็นว่าตกต่ำลงไปจากเดิมด้วยนั้น มหาวิทยาลัยไม่ควรจะมองข้ามปัญหานี้ โดยมหาวิทยาลัยจะต้องมองเห็นความสำคัญของเรื่องนี้ก่อน แล้วจึงส่งเสริมสนับสนุนให้ทุกฝ่ายเห็นความสำคัญ และช่วยกันหาทางปรับปรุง ส่งเสริม ทำนุบำรุงพุทธศาสนาในมหาวิทยาลัย เช่น การจัดสถานที่ปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาของมหาวิทยาลัย การจัดกิจกรรมให้ความรู้ทาง คุณธรรม จริยธรรม ศาสนา ในหลายรูปแบบ และการบรรจุวิชาเกี่ยวกับศาสนา และพิธีกรรม ไว้ในวิชาพื้นฐานและให้บังคับเลือก เป็นต้น

ด้านความมั่นใจในตัวเองและรู้จักตนเอง นักศึกษารวมทุกสาขาวิชามีค่าเฉลี่ยลักษณะการปฏิบัติหรือพฤติกรรมด้านนี้อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.63$) ซึ่งเป็นพฤติกรรมด้านที่พบว่านักศึกษามีมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับระหว่างสาขาวิชา ปรากฏว่า ลักษณะด้านนี้ของนักศึกษาทั้ง 4 สาขาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพมีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X}=3.69$) รองลงมาคือสาขาสังคมศาสตร์ ($\bar{X}=3.64$) สาขาวิทยาศาสตร์กายภาพ ($\bar{X}=3.61$) และสาขามนุษยศาสตร์ต่ำกว่าสาขาอื่น ($\bar{X}=3.53$) เนื่องจากมีการปฏิบัติตนน้อยกว่าสาขาอื่นในเรื่องการตัดสินใจทำอะไรด้วยตนเองมากกว่าปรึกษาคนอื่น และการมีความคิดเห็นเป็นของตนเอง ไม่คล้อยตามผู้อื่นง่าย

ลักษณะด้านความมั่นใจในตนเองและรู้จักตนเองเป็นลักษณะที่นักศึกษาปฏิบัติมาก โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ใกล้เคียงกับด้านการแสวงหาความรู้ พฤติกรรมย่อยในด้านนี้ ที่พบว่านักศึกษารวมทุกสาขาวิชาปฏิบัติในระดับมากคือ การตัดสินใจเลือกเรียนวิชาด้วยตนเอง การรู้จักแบ่งค่าใช้จ่ายของตนเองให้เพียงพอ การมั่นใจในตนเองและนับถือตนเอง การรู้จักและเข้าใจตนเองดี และการพยายามแก้ปัญหาด้วยตัวเองมาก่อน จะเห็นว่านักศึกษาสามารถพิจารณาตัดสินใจ และวัดการเรียนของตนเองได้ดี เช่น รู้จักเลือกวิชาเรียน และจัดแบ่งค่าใช้จ่ายให้พอเพียง ค่าเฉลี่ยกลับลดลงในเรื่องของความมั่นใจในตัวเอง แม้ว่านักศึกษาจะตอบว่ามั่นใจในตนเองในระดับมาก แต่การตัดสินใจของนักศึกษาก็ยังต้องปรึกษาคนอื่นอยู่บ้าง และก็ยังคล้อยตามความคิดของผู้อื่นได้ง่ายด้วย แสดงว่านักศึกษายังไม่มั่นใจ และยืนยันในความคิดเห็นของตนเองนัก แม้ว่าจะคิดด้วยตนเองมาก่อนก็ตาม ส่วนเรื่องการรู้จักตนเองและความมั่นใจในความสามารถของตนเองและนับถือตนเองนั้น มีค่าเฉลี่ยอยู่ในลำดับกลางแต่กลับมีค่าเฉลี่ยลดลงเป็นอันดับสุดท้ายในเรื่องของการขอทำงานยาก ๆ ให้สำเร็จ จึงแสดงว่านักศึกษาอาจรู้จักตนเอง และมั่นใจในความสามารถของตนเองในระดับหนึ่ง แต่ยังไม่ถึงระดับที่ตนเองคิดว่า จะสามารถทำงานยาก ๆ ที่ท้าทายความสามารถให้สำเร็จ จึงมีจำนวนผู้ที่ขอทำงานยาก ๆ ให้สำเร็จลดลงไป

การจัดลำดับลักษณะด้านความมั่นใจในตัวเองและรู้จักตนเองนั้น นักศึกษาส่วนใหญ่ให้ความสำคัญเป็นอันดับสาม เกือบใกล้เคียงกับด้านความคิด วิเคราะห์ สร้างสรรค์ เมื่อเปรียบเทียบกับความเห็นเรื่องลักษณะที่คิดว่าตนมีมากนั้น ลักษณะด้านความเป็นตัวของตัวเองและนับถือตนเองนั้นอยู่ในระดับที่นักศึกษาเห็นว่าตนเองมีมากเป็นอันดับสอง หรือสามในทุกสาขาวิชา นอกจากสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ ซึ่งเห็นว่าตนมีลักษณะด้านนี้มากเป็นอันดับหนึ่ง และสอดคล้องกับลักษณะที่ปฏิบัติจริงที่พบในการวิจัยนี้ด้วยคือนักศึกษาสาขาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ มีลักษณะด้านนี้สูงกว่าสาขาอื่น

สำหรับการเปลี่ยนแปลงของนักศึกษาหลังจากศึกษาในมหาวิทยาลัยนั้น ในด้านความมั่นใจในตนเองและรู้จักตนเองนี้ นักศึกษาเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นเป็นจำนวนมากเป็นลำดับที่สอง และใกล้เคียงกับลำดับที่หนึ่ง การแสวงหาความรู้มาก

จะเห็นว่าลักษณะด้านนี้นักศึกษามีการปฏิบัติ และความเห็นที่เป็นไปอย่างสอดคล้องกัน แต่ลักษณะด้านดังกล่าวเป็นแต่ในลักษณะที่ปฏิบัติจริงนั้น นักศึกษายังขาดความมั่นใจในตนเองอีก ระดับหนึ่ง คือการต้องปรึกษาคนอื่น และคล้อยตามความคิดของผู้อื่นง่าย นับว่ายังขาดความเชื่อถือในตัวเองอยู่บ้าง

การศึกษาเรื่องความมั่นใจในตนเองและรู้จักตนเองนี้ เป็นเรื่องของจิตใจที่วัดได้ยาก เพราะค่อนข้างเป็นนามธรรม แต่ละคนอาจจะมองในเรื่องการรู้จักตนเองในระดับที่แตกต่างกันออกไป คืออาจรู้จักตนเอง คือรู้ว่าตนเองเป็นอย่างไร รู้จักจุดอ่อนจุดหนึ่งของตนเอง และยอมรับตนเองเพียงเท่านั้น หรืออาจพัฒนาขึ้นมาถึงระดับที่สามารถแก้ไขจุดอ่อนของตัว และเสริมสร้างเอกลักษณ์เฉพาะตัวเองขึ้นมาได้อย่างมั่นใจ ก็จะนับว่าเป็นการพัฒนาในด้านนี้ไปอีกระดับหนึ่ง หรือบรรลุวัตถุประสงค์ของนักศึกษาที่สมบูรณ์แบบตามที่ซิคเกอร์ริงได้กล่าวไว้

โดยสรุปจะเห็นว่ากลุ่มตัวอย่างที่ศึกษานั้น เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง ส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่มีฐานะดี โดยมีบิดามารดาทำอาชีพส่วนตัวและรับราชการ มีภูมิลำเนาอยู่ภาคใต้เป็นส่วนใหญ่ และเกือบทั้งหมดนับถือพุทธศาสนา เมื่อจบแล้วจะหางานทำทันทีมีจำนวนมากกว่าที่จะเรียนต่อ และจากการศึกษาลักษณะการปฏิบัติของนักศึกษาด้านต่าง ๆ และความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะทั้ง 7 ด้าน จะเห็นว่านักศึกษามีคะแนนเฉลี่ยลักษณะด้านต่าง ๆ โดยส่วนรวมสูงพอสมควร โดยมีลักษณะด้านศาสนา ด้านศิลปวัฒนธรรม ด้านการแสวงหาความรู้ในส่วนที่ใฝ่รู้ด้วยตัวเองต่ำกว่าด้านอื่น ๆ

ข้อเสนอแนะ

จากจุดมุ่งหมายของการศึกษาระดับอุดมศึกษา ที่กำหนดว่าเป็นการศึกษาที่มุ่งพัฒนาความเจริญงอกงามทางสติปัญญา ความคิด คุณธรรม ศิลปวัฒนธรรม ให้เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติโดยเฉพาะอย่างยิ่ง สถาบันอุดมศึกษาในส่วนภูมิภาคยังมีจุดมุ่งหมายที่จะให้เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาภาคด้วย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ก็ได้ตระหนักถึงภาระหน้าที่ในที่จะบรรลุถึงจุดมุ่งหมายดังกล่าว โดยกำหนดวัตถุประสงค์ของการผลิตบัณฑิตของมหาวิทยาลัยไว้ด้วยเช่นกัน สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการศึกษาระดับอุดมศึกษา

เมื่อนำผลการวิจัยนี้มาพิจารณา พบว่าผู้ที่สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มีคุณลักษณะตามจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ของการศึกษาได้ดีพอสมควร อย่างไรก็ตามการพิจารณาปรับปรุงเพิ่มประสิทธิภาพการบริหาร การจัดการเรียนการสอน ก็ควรจะทำต่อไป ก็จะเป็นการพัฒนาคุณภาพนักศึกษาและบัณฑิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งลักษณะด้านที่นักศึกษาหรือบัณฑิตยังขาดอยู่

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย มีดังนี้

1. การบริหาร

1.1 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ประกอบด้วย 2 วิทยาเขต ซึ่งมีขนาด พื้นที่ จำนวนนักศึกษาแตกต่างกัน ย่อมหลีกเลี่ยงการเปรียบเทียบในเรื่องการบริหาร การให้บริการสวัสดิการ แต่ละวิทยาเขตไม่ได้ ฉะนั้นจึงควรที่จะพิจารณาถึงการจัดการบริหาร บริการ กิจกรรมนักศึกษา ในส่วนที่มหาวิทยาลัยให้การสนับสนุนในสัดส่วนที่ทัดเทียมกันเพื่อมิให้เกิดปัญหาขึ้นได้ภายหลัง

1.2 มหาวิทยาลัยได้จัดวางวัตถุประสงค์ นโยบาย การผลิตบัณฑิต วัตถุประสงค์ของหลักสูตร วัตถุประสงค์รายวิชาอย่างชัดเจน ซึ่งทำให้การจัดการบริหารง่ายยิ่งขึ้น ทั้งนี้ควรหาทางวัดว่าการบริหารเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้หรือไม่ นิสิตนักศึกษามีคุณสมบัติที่พึงประสงค์หรือไม่ โดยทำเป็นประจำ สม่ำเสมอ เป็นเสมือนการติดตามผลการปฏิบัติงาน แล้วนำผลที่ได้มาปรับปรุงการบริหารงานต่อไป

1.3 จากการศึกษาโครงสร้างหลักสูตร ด้านเกี่ยวกับศาสนาและศิลปวัฒนธรรม พบว่าหลักสูตรด้านนี้ส่วนใหญ่จะเป็นวิชาเลือกและเรียน 3 หน่วยกิต นักศึกษาจึงไม่ได้เรียนวิชาเหล่านี้ทุกคนและถ้าเรียนก็เรียนเพียง 3 หน่วยกิต ซึ่งถ้าเทียบกับมหาวิทยาลัยอื่น ก็อยู่ในระดับปานกลาง มหาวิทยาลัยควรเพิ่มวิชาด้านนี้และกำหนดให้เป็นวิชาบังคับเลือกด้วย โดยให้เนื้อหาไม่ใช่เป็นเพียงหลักวิชาการเท่านั้น แต่ควรกล่าวถึงเรื่องหรือสิ่งที่ปฏิบัติอยู่ในสังคมด้วย โดยให้นักศึกษาสามารถนำไปปฏิบัติหรือใช้ได้จริงในสังคม เช่นวิชาพิธีกรรมทางศาสนา ซึ่งกล่าวถึงขั้นตอนพิธีกรรมต่าง ๆ

1.4 หลักสูตรเกี่ยวกับสังคมไทย การพัฒนาสังคมไทย รวมทั้งการฝึกภาคสนามหรือฝึกปฏิบัติงานจริงในสังคมควรได้รับการพิจารณาให้มีในทุกสาขาวิชา เนื้อหาวิชาการต่าง ๆ

ที่ควรเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับสังคมไทยปัจจุบันด้วย นอกเหนือจากหลักและทฤษฎีตะวันตกซึ่งอาจไม่เหมาะสมกับสภาพสังคมไทย เพื่อให้ นักศึกษารู้สึกประทับใจกับสังคมและนำวิชาการมาประยุกต์ใช้ในสังคมไทย เพื่อให้สามารถเป็นผู้นำสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงในชุมชน สังคมไทยชนบท เมือง และประเทศได้จริงตามที่กำหนดไว้ในคุณภาพบัณฑิตที่พึงประสงค์ของมหาวิทยาลัย

1.5 ควรมีการจัดหลักสูตร ทักษะทางการเรียนเป็นวิชาบังคับทุกคณะ สาขาวิชา ทั้งนี้ เพราะมีเพียงคณะศึกษาศาสตร์เพียงคณะเดียวที่กำหนดวิชาไว้เป็นหลักสูตร การที่นักศึกษามีลักษณะ การปฏิบัติในเรื่องการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองน้อยนั้น การเรียนวิชาทักษะทางการเรียนเป็น วิชาบังคับ โดยการสอนวิธีการเรียน การแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง อาจเป็นแนวทางให้นักศึกษา นำไปปฏิบัติเพื่อแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้ดีขึ้น

1.6 การที่มหาวิทยาลัยจะเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเรียนการสอน จากเดิมให้ผู้เรียน เป็นศูนย์กลางการเรียนการสอน และเน้นการเรียนด้วยตัวเอง ลดเนื้อหาวิชาทางทฤษฎี การบรรยาย เพิ่มการเรียนรู้ในเรื่องที่ใช้จริงในสังคม ลดการประเมินการเรียนรู้แบบที่ต้องใช้ความจำ แต่เพิ่ม การใช้ความคิดเหตุผล ประยุกต์ใช้ความรู้ในการแก้ปัญหา สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ มหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์ เริ่มนำมาพิจารณา วางแผน ดำเนินการในบางคณะแล้ว เช่นคณะแพทยศาสตร์ ซึ่งมหาวิทยาลัยควรผลักดันให้มีการพิจารณาเรื่องนี้ในทุกคณะ และให้คณะต่าง ๆ กำหนดในรายละเอียด วิธีการดำเนินการในแต่ละคณะเอง แต่ในหลักการใหญ่จะมีหลักเกณฑ์คล้ายคลึงกัน คือต้องพัฒนาอาจารย์ โดยการทำความเข้าใจ ผูกอบรมหลักเกณฑ์วิธีการสอน การประเมินผล ต้องพัฒนานักศึกษาให้เปลี่ยนแปลง รูปแบบการเรียนโดยการจัดหลักสูตรทักษะและวิธีการเรียนดังกล่าวในข้อ 1.5 นอกจากนั้นยัง ต้องพัฒนาหลักสูตรและเนื้อหาให้สอดคล้องกันทั้งหมดด้วย ซึ่งยังต้องใช้เวลาในการวางแผน การดำเนินการดำเนินการอีกระยะเวลาหนึ่ง จึงควรจะต้องเฝ้ารอดูกันต่อไป

2. ด้านกิจการนักศึกษา

2.1 ควรจัดบริการสวัสดิการ บรรยากาศที่เอื้อต่อการพัฒนาด้านสติปัญญา ศิลปวัฒนธรรม ศาสนา ให้ได้สัดส่วนที่ใกล้เคียงกันใน 2 วิทยาเขต โดยจัดกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง

2.2 เพิ่มประสิทธิภาพโครงการอาจารย์ที่ปรึกษา เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าอาจารย์ ที่ปรึกษามีอิทธิพลต่อเขาน้อย ซึ่งโดยหลักการแล้วนักศึกษาส่วนใหญ่อยู่หอพักมหาวิทยาลัย มิได้อยู่กับ ผู้ปกครองอาจารย์ที่ปรึกษาควรจะดูแลนักศึกษาอย่างใกล้ชิดในเรื่องต่าง ๆ เช่น การเรียน กิจกรรม ฯลฯ ระบบอาจารย์ที่ปรึกษาควรจะได้รับพัฒนาปรับปรุงให้นักศึกษาได้รับประโยชน์ เช่นการจัดอาจารย์ผู้ที่ปรึกษาเป็นกลุ่ม หรือเป็นสาขาโดยมีหัวหน้ากลุ่มหรือหัวหน้าสาขาดูแลอาจารย์ ที่ปรึกษาแต่ละกลุ่ม รวมทั้งปรับปรุงการพัฒนาระบบนี้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ การดำเนินงาน อาจารย์

ที่ปรึกษาอาจประสานงานกับหน่วยปรึกษาและพัฒนาดนเพื่อรู้ปัญหา นักศึกษาและพิจารณาหาทางแก้ไข
ปัญหาร่วมกันด้วย

2.3 จากการพบว่านักศึกษามีจุดมุ่งหมายหางานทำทันทีเมื่อจบการศึกษาแล้วเป็น
จำนวนมาก แต่สภาพสังคมและเศรษฐกิจปัจจุบันนี้งานค่อนข้างหายาก เพราะมีคนต้องการทำงาน
มากกว่างานที่ว่าง ฉะนั้นฝ่ายกิจการนักศึกษา ควรพยายามจัดโปรแกรมการฝึกอบรมการบรรยาย
ฝึกปฏิบัติ เป็นการให้ความรู้พิเศษแก่นักศึกษา เพื่อเพิ่มโอกาสแก่นักศึกษาที่จะจบออกไปให้สามารถหา
งานทำได้ง่ายขึ้น เช่น สอบพิมพ์ดีด ภาษาจีน ญี่ปุ่น เยอรมัน คอมพิวเตอร์โปรแกรมใหม่ ๆ เป็นต้น

3. อาจารย์

3.1 เนื้อหาการสอนของอาจารย์มีอิทธิพลต่อนักศึกษาได้มาก อาจารย์ควรสอน
สอดแทรกเรื่องความเป็นไทย สอนให้ภูมิใจและเห็นคุณค่าศิลปวัฒนธรรมไทย และช่วยกันอนุรักษ์
และธำรงรักษาไว้ให้คงอยู่ตลอดไป นอกจากนี้ควรนำเนื้อหาในเรื่องวิชาการที่สอนโยงกับเรื่อง
สังคมไทย เพื่อให้ นักศึกษาสำนึกและรับผิดชอบต่อสังคม เช่น เล่าประสบการณ์ของตนเองและผู้อื่น
เกี่ยวกับการพัฒนาสังคม การพัฒนาชนบท เพื่อให้ นักศึกษาเกิดความสนใจและอยากทำบ้าง

3.2 ควรประเมินตนเอง และเปรียบเทียบกับความคาดหวังในตัวอาจารย์
โดยมีการเปรียบเทียบกับกลวิธี เข้าถึงความคาดหวังที่สภามหาวิทยาลัยวางไว้ด้วย
(มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ กองบริการการศึกษา 2530:8-9) และพยายามหาทางปรับปรุง
และพัฒนาดนเองจนกว่าจะได้ผลที่น่าพอใจ เช่น การพยายามหาวิธีการสอนหลายรูปแบบเพื่อให้
นักศึกษานสนใจ และรู้จักค้นคว้าด้วยตัวเองได้ดี

3.3 สนใจนักศึกษา ไม่ทำตัวห่างเหินนักศึกษา ควรพยายามทำให้นักศึกษา
เชื่อถือ ศรัทธา ไว้วางใจ เพื่อให้ นักศึกษาเข้ามาพบและปรึกษาหารือในฐานะอาจารย์ผู้สอน และ
อาจารย์ที่ปรึกษา หรืออาจารย์ได้